

Den gemensamma förvaltningens möjligheter och problem

En fallstudie av Marsslidens fiskevårdsområde

Staffan Lund

Luleå tekniska universitet

C- uppsats

Statsvetenskap

Institutionen för Industriell ekonomi och samhällsvetenskap

Avdelningen för Samhällsvetenskap

FÖRORD

Detta arbete skrivs i kontakt med forskningsprogrammet Adaptiv förvaltning av vilt och fisk. Programmet är finansierat av naturvårdsverket och startade 2004. Under fem års tid ska hållbara modeller tas fram för förvaltning av vilt och fisk. Modellerna ska passa såväl miljömålen som allmänhetens intresse av jakt och fiske.

Programmet arbetar tvärvetenskapligt inom biologi, samhällsvetenskap samt ekonomi och omfattar sammantaget åtta forskargrupper över hela Sverige. I programmet finns ett nära samarbete med jägares och fiskares organisationer samt förvaltare på myndigheter både lokalt, regionalt och nationellt. Vid Luleå tekniska universitet undersöks förvaltningens förutsättningar. I fokus ligger de problem och möjligheter som finns i myndighetsutövningen, och i vilken grad dagens förvaltning av vilt och fisk kan anses vara adaptiva, det vill säga att det finns möjlighet att förändra när man vill prova nya lösningar.

I programmet prövas idéer och arbetsformer genom fältexperiment med de grupper som omsätter resultaten i praktiken, till exempel jägare och fiskare. Ett mål är att få en snabbare koppling mellan beslut och handling så att vilt och fisk utnyttjas på ett hållbart och klokt sätt.

Jag vill rikta ett stort tack till de personer inom Marssidens fiskevårdsområdesförening som tog sig tid att vara med i denna undersökning.

Luleå tekniska universitet, 2007-01-18

Staffan Lund

ABSTRACT

The debate concerning how to manage common-property resources has for a long time been between state property and private property regimes. None of these has proven to be totally successful in managing common resources. Studies regarding common-property regimes have started to focus more on the possibilities with communal property regimes. The expectation is that individuals that are directly concerned with the resource will have incentives to manage the resource in a sustainable way.

To be able to superintend a resource in an effective way the rules that form the institutional arrangements are highly important. The rules must be adapted in a way that suits both the users' preferences and the resource ability to remain in a sustainable way.

This essay presents a case study of a communal managed fishing lake. The conclusion of the study is that the rules first of all must be adapted in ways that make the users obey them. Secondly the rules must be analogous to the sustainability of the resource. Rules can be modified over time, but they are useless if no one obeys them.

Key-words: Institutions, property rights regimes, natural resource management, common-property resources, local resource management.

SAMMANFATTNING

Runt om i världen fortsätter människans gemensamma naturresurser att utarmas på grund av att vi kortsiktigt vill maximera vår vinst, och glömmer att vi alla tjänar mest på hållbart nyttjande av resurser på lång sikt. Hur människan bäst ska organisera förvaltningen av de gemensamma resurserna har i många decennier varit en fråga för debatt. Argumentationen har länge kretsat kring den statliga och privata kontrollen, men med tiden har allt större vikt lagts vid möjligheterna med lokalt förvaltade resurser. Förhoppningen är att individer som direkt är berörda av resursen ska ha incitament att förvalta resursen ur ett hållbart perspektiv. För att en sådan förvaltning ska komma tillstånd är det regelverk som skapas runt resursen av största vikt. Det måste vara anpassat både till nyttjarnas premisser, och till naturens förmåga att återhämta sig.

I detta arbete undersöks det institutionella arrangemanget kring en gemensam resurs i form av en fiskesjö i Västerbotten, som förvaltas av en fiskevårdsområdesförening. Syftet med undersökning var att få en bättre bild av hur både de informella och formella institutionerna påverkar förvaltningen, vilka problem som kan uppstå och hur dessa kan undvikas.

Empiriskt material om hur förvaltningen fungerar, och vilka formella och informella regler som ligger till grund för den, har samlats in genom intervjuer med personer inom förvaltningen. Detta material har sedan ställts mot ett antal designprinciper för en lyckad förvaltning.

Slutsatsen som dras från studien visar på vikten av att reglerna är utformade så att nyttjarna ges incitament att följa reglerna. Om de inte gör det spelar det ingen roll hur effektiva dom är för att uppnå ett hållbart nyttjande. Att nyttjarna accepterar reglerna är det primära vid en gemensam förvaltning, det sekundära målet är att med tiden utforma dem så att de anpassas till naturens möjligheter att återhämta sig.

INNEHÅLLSFÖRETECKNING

1. INLEDNING	1
1.1. Syfte och undersökningsfrågor	2
1.2. Disposition.....	2
2. METOD	4
2.1. Val av undersökningsansats	4
2.2. Intervjumetod	4
2.3. Urvalsmetod	5
2.4. Materialanalys	5
3. DILEMMAT MED GEMENSAMMA RESURSER	7
3.1. Vad är en gemensam gemensam resurs	7
3.2. Allmänningarnas tragedi.....	7
3.3. Fångarnas dilemma.....	8
3.4. Det kollektiva handlandets logik.....	9
3.5. Grundförutsättningar för problem i gemensamma resurser	10
4. ÄGANDERÄTTER – ATT HANTERA PROBLEMATIKEN	12
4.1. Öppet tillträde	12
4.2. Statligt ägande	13
4.3. Privat ägande	13
4.4. Gemensam förvaltning.....	14
4.4.1. Fiskevårdsområde som gemensam förvaltning	15
5. REFERENSRAM FÖR ANALYS	16
5.1. Institutioner och ”rules-in-use”	16
5.2. Ramverk för institutionell analys	17
6. DESIGNPRINCIPER	20
6.1. Designprinciper för en lyckad förvaltning.....	20
6.2. Förutsättningar hos resursen	23
7. VÄSTRA MARSSJÖARNAS FISKEVÅRDSOMRÅDE	25
7.1. Överstämelse med designprinciper	25
7.2. Överstämelse med förutsättningar hos resursen	33
8. ANALYS OCH SLUTSATS	36
LITTERATURLISTA	40
APPENDIX 1	42
APPENDIX 2	43

1. INLEDNING

Detta kapitel börjar med en presentation av fallstudien samt de problem som studeras i uppsatsen. Därefter följer syfte, frågeställningar och disposition.

”Reglerna är tydliga men följs inte i praktiken, och det är en jävla tur det.” Så beskriver en respondent det system av regler som skapats av fiskevårdsområdesföreningen i Marssliden, dvs. fiskevårdsområdets institutionella arrangemang. Bakom kommentaren döljer sig inte ett generellt motstånd till gemensamt utformade regler, utan snarare visar den på det legitimitetsproblem som kan uppstå när grupper, med olika intressen, tillsammans ska utforma regler för förvaltning av en gemensam naturresurs. Gamla vanor och vardagliga behov stämmer inte alltid överens med vare sig andra individers önskemål, eller naturresursens behov. Utan regler kan dock inte en framgångsrik självförvaltning nås. Det krävs regler som avgör vem som ska vara med och bestämma, hur resursen skall brukas, vårdas, fördelas, och inte minst hur reglerna ska efterlevas. En sådan förvaltning kräver deltagarnas förmåga att kollektivt agera med hänsyn till både nyttjare och resurs. Fiske är sedan gammalt en viktig del av svenskt vardags- och fritidsliv och är för de berörda en mycket viktig fråga. Förvaltningen av fiske har därmed både en biologisk och en social dimension. Det är viktigt att vårda den biologiska mångfalden och skydda miljön, men också att administrera tillgången till den gemensamma resursen mellan olika fiskande grupper. I Sverige har vi stor tillgång på fiskevatten, och fisket är sedan gammalt starkt förankrat hos befolkningen som en viktig närings- och fritidsaktivitet. Fritidsfisket har vuxit starkt i Sverige under senare decennier och betyder idag mycket för turismverksamheten, och är en viktig näringsverksamhet i många glesbygdsområden.

Detta arbete bygger på en fallstudie av Marsslidens fiskevårdsområde i Västerbotten. Området har varit självförvaltande i någon form sedan början av 50-talet, och är idag organiserat i en fiskevårdsområdesförening, där fastighetsägarna får reglera fisket inom det, till fastigheterna, hörande vattnet. Förvaltningen av det gemensamma fiskevattnet sker inom vissa ramar givna av lagen om fiskevårdsområden från 1981 (SFS 1981: 533). Området som förvaltas består av Västra Marssjön, Harrtjärn samt en del av Ropenbäcken, se appendix 1 för karta.

Området är ett ädelfiskområde och vattnen inhyser främst röding och öring, men även lake. Precis som alla fiskevårdsområden skapas i mångt och mycket egna regler och förutsättningar

för en lyckad förvaltning. Fiskevårdsområden kan betraktas som en lokal naturresursförvaltning, och är i princip självstyrande. Fiskevårdsområdesföreningen kan besluta om rätt till fiske för allmänheten inom fiskevårdsområdet. Detta sker vanligen genom försäljning av fiskekort. Föreningen får också besluta om regler för fisket inom fiskevårdsområdet. Sådana regler kan bl.a. avse minimimått på den fisk som får fångas, vilka redskap som får användas och olika typer av fiskeförbud som ska gälla.

1.1. Syfte och undersökningsfrågor

Marslidens fiskevårdsområde är ett fiskevattenområde som under flera decennier varit självförvaltande. Självförvaltning kan ha positiv inverkan på både resursen och dess nyttjare, men också vara problematiskt där det finns motstridiga intressen inom förvaltningen. En fiskevårdsområdesförening reglerar en resurs som både allmänhet, kommun och myndigheter har intressen i. Att som ett mindre kollektiv förvalta en resurs, som är viktig både för den egna gruppen, men också för utomstående är en komplex uppgift. Syftet med detta arbete är att få en bättre bild av hur en gemensam resurs förvaltas och styrs, vilka problem som kan uppstå, och hur dessa i så fall kan avhjälpas genom ett bättre institutionellt arrangemang.

För att kunna undersöka och besvara frågorna kring det institutionella arrangemanget utgår uppsatsen från ett antal undersökningsfrågor.

1. Vilka är de institutionella arrangemang, både det formella och det informella, som styr fiskeförvaltningen?
2. Uppfyller förvaltningen av fiskevårdsområdet Ostroms kriterier för hållbara institutioner?

1.2. Disposition

Arbetets disposition har som övergripande syfte att steg för steg leda läsaren från den teoretiska bakgrund som är kopplad till problematiken med gemensamma resurser, för att sedan gå över till analysen av det institutionella arrangemanget i just en sådan resurs.

Kapitel två beskriver den metod som använts vid undersökningen. Kapitel tre tar upp problematiken med gemensamma resurser och individers agerande i förhållande till vad som är bäst utifrån en kollektiv syn. Kapitel fyra beskriver de olika äganderättsformer som används för att hantera den i kapitel tre beskrivna problematiken. Kapitel fem behandlar begrepp som är centrala för analysen, samt ett ramverk för institutionell analys. Detta för att ge läsaren en ökad förståelse för hur analysen har strukturerats upp. Kapitel sex går igenom

åtta designprinciperna för ett lyckat institutionellt arrangemang, samt fyra kriterier för hur en resurs bör vara beskaffad för att ett sådant arrangemang ska komma tillstånd. Det är utifrån dessa punkter som fiskevårdsområdet har analyserats. Det empiriska materialet jämförs därefter i kapitel sju med designprinciperna. Kapitel åtta avslutar med de analyser och slutsatser som kan dras utifrån undersökningen.

2. METOD

Detta kapitel beskriver uppsatsens metodologiska grund.

Grunden för en fallstudie är att data och information samlas in genom studier av ett aktuellt fenomen i dess naturliga sammanhang. En fallstudie är en detaljerad undersökning av t.ex. en individ eller en grupp. Fallstudien som undersökningsmetod ska dock inte likställas med etnografiska eller socialantropologiska metoder för datainsamling. En fallstudie kan likväl ha som mål att undersöka faktorer som organisationer, processer, bostadsområden och institutioner (Yin 1994: 11-13). Wilbur Schramm beskriver kärnan i fallstudien på följande sätt.

...the essence of a case study, the central tendency among all types of case study, is that it tries to illuminate a decision or set of decisions: why they were taken, how they were implemented, and with what result (Schramm 1971 i Yin 1994: 12).

2.1. Val av undersökningsansats

Det finns två undersökningsansatser, kvantitativ och kvalitativ. Den kvantitativa metoden utgår från begrepp som "hur många" och "hur mycket". Att den kvantitativa metoden utgår från standardiserad eller numerisk data gör den lämplig för statistiska metoder (Saunders et al 2000: 380-381). Den kvantitativa metoden har ett deduktivt synsätt och har i mångt och mycket införlivats med naturvetenskapliga modellers normer och värderingar (Bryman 2001: 35). Kvantitativ data är beroende av en innebörd och betydelse, men det innebär inte att en betydelse eller slutsats är beroende av kvantitativ data. När undersökningsområdet blir allt komplexare och en styrning av det sammanhang som undersöks inte eftersträvas, finns inget meningsfullt sätt att kvantifiera data på. Det är då lämpligare att anta en kvalitativ ansats. En kvalitativ ansats lägger tonvikten på individernas uppfattning av den sociala verkligheten. Med kvalitativ metod produceras inte data i form av statistik utan snarare i ord, som sedan tolkas (Saunders et al 2000: 385-386). Då uppsatsen undersöker hur regler följs och det institutionella arrangemanget fungerar i verkligheten lämpar sig en kvalitativ ansats bättre än en kvantitativ.

2.2. Intervjumetod

Det empiriska materialet har samlats in med hjälp av kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Syftet med intervjuerna är att ta reda på hur de olika individerna ser på, och tolkar, det

institutionella arrangemanget i fiskevårdsområdet. Intervjun måste ges utrymme att ta olika riktningar och av den anledningen eftersträvas inte statiska och kvantifierbara svar från respondenterna. Den semistrukturerade intervjun består av ett antal frågor som är mer allmänt formulerade än hos den strukturerade intervjun. Följdfrågor som går utanför ordinarie frågor tillåts också för att få en mer heltäckande bild (Bryman 2001: 301-312).

Det är ett litet fiskevårdsområde som undersökts, och antalet intervjuer har varit begränsade. Det finns därmed ingen vinst med att kvantifiera respondenternas svar. Istället har en sammanvägning av svaren gjorts för att få fram en helhetsbild. Där åsiktsskillnader finns kommer dessa presenteras. Respondenternas svar kan vara färgade av deras egen positionering i frågor där det råder intressekonflikter.

2.3. Urvalsmetod

Tillvägagångssättet när intervjurespondenter väljs är avgörande för det empiriska materialet. I denna undersökning används snöbollsmetoden, även benämnd som kedjemetoden. Denna metod används främst i fall där det är svårt att identifiera lämpliga representanter för en population. Metoden går ut på att initialt kontakta en eller ett par individer ur populationen. Dessa ombeds därefter identifiera ytterligare respondenter, som i sin tur får göra samma sak. På så vis växer antalet respondenter utifrån den första kontakten (Saunders et al 2000: 175-176). Denna uppsats undersöker hur det institutionella arrangemanget fungerar i verkligheten, snarare än hur det strikt formellt är planerat. Den metodologiska vinsten med denna urvalsmetod är att nätverket kartlägger sig själv. De personer som *de facto* är viktiga för beslutsprocessen framträder, vilket kan skilja sig från den och formella gruppen. Den metodologiska risken med denna metod är att individer inom en sluten grupp identifierar varandra, det finns därmed risk att missa viktiga infallsvinklar (Bryman 2001: 116). Detta problem kan undvikas genom att kartlägga vilka grupper som har intresse i förvaltningen, och genomför en ny inledande kontakt i varje enskild grupp. I denna undersökning finns två huvudsakliga grupper av nyttjare. Det är de som är bofasta i fiskevårdsområdet, och de som har fastighet med tillhörande fiskerätt men som har sitt permanenta boende på annan ort.

2.4. Materialanalys

Analysen av resultaten från en fallstudie är en av de minst utvecklade, och svåraste, bitarna med att göra en fallstudie. Till skillnad från statistiska analyser finns det få färdiga mallar att gå efter vid materialanalysen. Mycket av arbetet faller istället tillbaka på den undersökandes

egen personliga analys och förmåga att presentera materialet utan att dess innehåll förvanskas (Yin 1994: 102). Det viktigaste är att ha en analysstrategi som gör att materialet behandlas rättvist, kan producera övertygande slutsatser och kan avfärda alternativa tolkningar. Det finns två huvudstrategier.

1. *Förlita sig på teoretiska orientering.* Tolkning av materialet följer den teoretiska grund som gav upphov till fallstudien. Från början fanns ett mål med studien som baserades på teori kopplad till undersökningsfrågor, litteratur och tidigare studier. Den teoretiska grunden skapade förutsättningar för hur data samlades in, och den skulle därmed vara relevant även för analysen av materialet. Resultaten kan jämföras med andra studier som använd samma teoretiska bas och undersökningsfrågor.
2. *Utveckla en fallbeskrivning.* Att skapa en deskriptiv ram som fallstudien organiseras efter. Denna metod är bäst lämpad när inte någon teoretisk orientering finns att tillgå (Yin 1994: 103-105).

Gemensamma resurser, och förvaltningen av dessa, har varit ämnet för omfattande forskning och teoribildning. Uppsatsen baseras på denna tidigare forskning och förlitar sig på en teoretisk orientering i form av åtta designprinciper för ett lyckat institutionellt arrangemang, samt fyra förutsättningar hos resursen för att ett sådant arrangemang ska komma uppstå.

3. DILEMMAT MED GEMENSAMMA RESURSER

I detta kapitel presenteras de grundläggande begreppen kring en gemensam resurs. Kapitlet ger också en överblick över de tre dominerande teorier som förklarar dilemmat i en gemensam resurs; den individuella rationaliteten kontra den kollektiva nyttan.

3.1. Vad är en gemensam resurs

En gemensam resurs (eng. *common property resource*) kan vara både ett mänskligt skapat resurssystem i form av t ex en bevattningsanläggning, eller en naturlig resurs som ett fiskevatten. För en gemensam resurs gäller att den är så pass stor att det är kostsamt, men inte omöjligt, att stänga ute (eng. *excludability*) nyttjare från att göra uttag ur resursen (Ostrom 1990: 30). För gemensamma resurser gäller även att det råder en rivalitet (eng. *Subtractability*). En individs uttag ur resursen minskar en annan individs möjliga uttag, den fisk individ tar ut från en fiskesjö kan inte någon annan fånga (Buck 1984: 4).

Det grundläggande dilemmat för gemensamma naturresurser är överutnyttjande. Om ett stort antal människor har tillgång till resursen, och nyttjar den utan att tänka på hur mycket de tar ut ur resursen undermineras dess långsiktiga hållbarhet. Detta problem gäller alla typer av allmänna naturresurser, och gäller både lokalt och globalt. Det kan handla om växthuseffekten i vår atmosfär som drabbas av allt för stora utsläpp av koldioxid, eller om ett minskat fiskebestånd i hav och sjösystem på grund av allt för hårt fiske osv. Vid nyttjandet av en resurs ställs varje individ inför frågan om hur mycket av resursen han/hon ska ta ut. Om alla nyttjare är måttliga i sitt uttag kan resursen fortsätta vara hållbar och ge möjligheter till nyttjande i framtiden. Men det är här i dilemmat ligger, vad händer om en individ är måttlig i sitt nyttjande men andra inte är det. Resursen kommer att kollapsa och individen har förlorat den kortsiktiga möjlighet att ta sin del (Dietz et al 2002: 3).

3.2. Allmänningarnas tragedi

1968 beskrev Garret Hardin problemet som en "allmänningarnas tragedi". Han exemplifierar med en herde som rationellt söker maximera sin egen nytta. Herden funderar över vad nyttan för honom blir av att skaffa ytterligare ett djur till sin flock. Herden ser både en positiv och en negativ sida av detta. Det positiva är att herden får hela vinsten av att kunna sälja ytterligare ett djur, vilket kan ses som +1 i nytta. Det negativa är ett övernyttjande av den gemensamma betesmarken, som kan ses som -1 i nytta. Men eftersom den negativa effekten på det gemensamma betet delas av alla herdar, blir den negativa effekten endast en bråkdel av -1 för

varje herde (Hardin 1968: 1244). Den enskilde herden ser alltså att vinsten med att skaffa ytterligare ett djur överväger de negativa effekterna för honom. Hardin konstaterar därefter

But this is the conclusion reached by each and every rational herdsman sharing a commons. Therein is the tragedy. Each man is locked into a system that compels him to increase his herd without limit - in a world that is limited. Ruin is the destination toward which all men rush, each pursuing his own best interest in a society that believes in the freedom of the commons. Freedom in a commons brings ruin to all (Hardin 1968: 1244).

Situationer som karaktäriseras av att individen skaffar sig fördelar för vilka kostnaderna sprids ut på kollektivet brukar beskrivas med det så kallade 1/n problematiken. I ett kollektiv med n medlemmar betalar den enskilde medlemmen bara $1/n$ av kostnaderna för sin konsumtion eller nyttjande. Moberg exemplifierar problemet i form av ett hyreshus där hyresgästerna gemensamt betalar varmvattnet. När en hyresgäst tar ett bad nyttjas den kollektiva nyttigheten, men individen betalar bara en hundradel av kostnaden om det finns 100 hyresgäster (Moberg 1994: 238-239). Denna problematik är närstående till den som råder vid rivalitet i en resurs, den ena individens agerande påverkar den andres möjligheter.

3.3. Fångarnas dilemma

Fångarnas dilemma är en spelteoretisk metafor för problemen med motsatta och gemensamma intressen kring gemensamma resurser (Moberg 1994: 275). I detta spel förhörs två fångar på var sitt håll utan möjlighet till kommunikation. Fångarna vet att om de samarbetar och inte erkänner kommer de båda få ett straff på ett års fängelse, om en fånge erkänner men den andre inte gör det kommer de få 3 månaders fängelse respektive 10 års fängelse. Men om båda erkänner får de vardera åtta år (Moberg 1994: 277-278). Om egenintresset är det som styr tjänar fången på att erkänna eftersom möjligheten till ett straff på tre månader därmed är möjligt att nå, men eftersom båda handlar efter denna premiss blir straffet åtta år. Skulle fångarna agera efter gruppintresse behöver de bara sitta av ett år var. Det är i detta aktörernas dilemma ligger, fången vet inte om hans kompanjon kommer agera efter egenintresset och därmed ge honom ett 10 årigt straff. I fångarnas dilemma har varje spelare en dominant strategi, det vill säga spelaren når alltid bästa resultat av att välja denna strategi oavsett den andre spelarens val. När båda spelarna väljer sin dominanta strategi blir detta det tredje bästa utfallet för dem båda. Detta är alltså inte ett pareto-optimalt utfall, dvs. ett utfall som helt fördras av en spelare och inte är sämre för den andre (Ostrom 1990: 3-5). Fångarnas dilemma visar på hur individuellt rationella beslut leder till resultat som är skadligt för

kollektivet. Den incitamentsstruktur av straff och belöning som finns i dilemmat förekommer i många sammanhang och kan därför tillämpas i mer allmänna fall.

Fångarnas dilemma kan beskriva två nyttjare av en fiskesjö. Det finns en övre gräns för hur mycket fisk som kan tas ur resursen för att det ska vara ett hållbart nyttjande. Om fisken har en återväxt takt på 10 enheter per år kan de båda fiskarna ta ut 5 enheter fisk per person och år och ändå hålla ett konstant fiskebestånd. Den individuella strategin är att fånga så mycket fisk som kan tänkas ha för sitt husbehov. Om båda väljer en individuell strategi som baseras på att ta så mycket som möjligt kan de ta ut 8 enheter var, och därmed maximera sin vinst på kort sikt. Om en av fiskarna maximerar sitt uttag, medan den andre inte gör det blir det årliga uttaget korta loppet 8 respektive 5 enheter. Problemet med den individuella strategin är att om en väljer att maximera sitt uttag blir det samlade uttaget 13 enheter, vilket överstiger den årliga återväxten av fisk, vilket inte är ett hållbart nyttjande i ett längre tidsperspektiv. Individuell rationalitet orsakar därmed ett irrationellt kollektivt utfall. Det är därför som institutioner och regler är viktiga för att styra nyttjandet av naturresurser

3.4. Det kollektiva handlandets logik

Det har inom samhällsvetenskapliga discipliner varit en vanlig uppfattning att när en grupp av människor delar ett gemensamt intresse kommer detta ta sig uttryck i någon form av organisering för att tillsammans uppnå detta mål. Grundtanken tycks ha varit att människan har en naturlig drift att organisera sig kollektivt när behovet uppstår (Moberg 1994: 228-229). Denna föreställning har kritiserats av bland annat den amerikanske ekonomen Mancur Olson som tvärtom argumenterar för att intressen som delas många sällan kommer till uttryck.

Unless the number of individuals in a group is quite small, or unless there is coercion or some other special device to make individuals act in their common interest, *rational, self-interested individuals will not act to achieve their common or group interests*. In other words, even if all of the individuals in a large group are rational and self-interested, and would gain if, as a group, they acted to achieve their common interest or objective, they will still not voluntarily act to achieve that common or group interests (Olson 1965: 2, kursivering i originalet).

Grundantagandet hos Olson är att individer som inte kan uteslutas från att dra nytta av en kollektiv nytta, har få incitament att bidra till den. Detta skulle kunna exemplifieras med ett fritidshusområde vars utsikt skymms av ett buskage. Varje enskild stugägare värderar utsikten så pass mycket att han eller hon är beredd att betala för röjningen. I detta läge kan man anta att den kollektiva nyttigheten i form av röjning faktiskt produceras. Å andra sidan kan enskilda stugägare hoppas på att få utsikten gratis genom att låta någon av de andra

betala. Detta är ingen orimlig förhoppning då övriga stugägare enskilt kan tänkas betala för röjningen. Irritation över försöket att åka snålskjuts kan leda till att ingen väljer att betala för röjning, eller åtminstone bara röja upp den bit som skymmer just deras utsikt. Resultatet blir att den kollektiva nyttigheten inte produceras eller inte når ett optimalt resultat (Moberg 1994: 230-233).

Ovanstående tre modeller visar på hur rationella individer kan producera utfall som inte är kollektivt rationella. Enskilda nyttjare i en gemensam resurs kan välja att bryta mot regler som är skapade för att tillgodose bästa möjliga kollektiva utfall. Individen drar då nytta av att alla andra håller sig till reglerna, och motiverar sitt beteende med att det inte spelar någon roll om bara en bryter mot reglerna. Detta snålskjutsbeteende (eng. *free-ride*) tenderar dock att ta bort incitamenten hos andra att följa reglerna med följden att en resurs nyttjas på ett icke hållbart sätt. Den kortsiktiga individuella rationaliteten vinner över den långsiktiga kollektiva rationaliteten.

3.5. Grundförutsättningar för problem i gemensamma resurser

Individens kortsiktiga agerande kan orsaka problem när det gäller nyttjandet av naturresurser. Men det är inte den enskilda individens agerande som utgör problemet. Det är den kontext som resursen befinner sig i som avgör om problem av de slag som diskuterats ovan kommer uppstå. Nedan beskrivs fyra egenskaper hos en resurs som är avgörande för om nyttjarnas agerande minskar resursen möjlighet till en hållbar utveckling

1. *Rivalitet om resursens enheter.* Redan nyttjade delar av resursen är inte tillgängligt för andra nyttjare av samma resurs. Den fisk som har tagits upp kan inte fångas av någon annan. I en resurs som är förnyelsebar, t ex återväxt i en fiskpopulation, blir denna rivalitet ett problem när uttaget är större än återväxten.
2. *Flera användare.* Mer än en användare eller flera grupper av användare nyttjar resursen. I en fiskesjö finns ofta flera grupper av nyttjare. Det kan finnas de som är bofasta året runt, tillfälliga nyttjare i form av sommargäster och de som löser enstaka fiskekort.
3. *Icke optimalt utfall.* Givet den uppsättning av regler, teknologi, fysiskt tillstånd, nyttjares preferenser leder nyttjarnas beteende idag till att resursen utarmas. Ur fiskarnas perspektiv är detta på lång sikt inte ett optimalt nyttjande av resursen.

4. *Möjliga institutionella alternativ.* Om det institutionella arrangemanget kring en gemensam resurs inte är effektivt kan problem uppstå. Utifrån det givna institutionella arrangemanget finns det möjliga alternativ som är bättre (Gardner et al. 1990: 336-337).

Punkt ett definierar skillnaden mellan vad som är en gemensam resurs vad som är en allmän resurs (eng. *public good*). Exempel på allmänna resurser är luft, polisväsende etc. Dessa resurser karaktäriseras av att det inte råder rivalitet om dem. Att andas minskar inte någon annans möjlighet att göra detta. Punkt två är avgörande för att en resurs ska kunna betecknas som gemensam. Punkt tre och fyra avgör när nyttjarna brukar och förvaltar resursen på ett sätt som inte är hållbart ur ett längre tidsperspektiv (Gardner et al. 1990: 337). Problem i gemensamma resurser av de slag som beskrivits i detta kapitel uppstår för det första i resurser som är just gemensamma och där det råder rivalitet om uttagen ur resursen. Individerna som nyttjar resursen kan utifrån dessa förutsättningar agera på olika sätt. Nyttjandet av resursen kan göras utifrån ett kort tidsperspektiv, vilket leder till problem för resursens förmåga att återhämta sig. Resursen kan också nyttjas utifrån målsättningen att resursen ska kunna vara hållbar och därmed gynna nyttjarna under lång tid. Det institutionella arrangemanget kan vara avgörande för hur väl nyttjarna lyckas förvalta resursen, och därmed dess förutsättningar att återhämta sig i en takt som gör den hållbar under lång tid.

I detta kapitel har den teoretiska grunden för gemensamma resurser beskrivits utifrån tre teorier om människans nyttomaximerande rationalitet och vad det får för konsekvenser för den kollektiva nyttan. Nästa kapitel beskriver de dominerande strategierna för att lösa detta problem.

4. ÄGANDERÄTTER – ATT HANTERA PROBLEMATIKEN

I detta kapitel diskuteras olika former av kontroll och styre över gemensamma resurser.

Genom att införa ett kontrollerat styre önskar man undvika de problem som adresserades i förra kapitlet

Hur gemensamma resurser bäst ska förvaltas är fortfarande efter decennier av forskning en olöst fråga, såväl inom i den akademiska världen som i den politiska. I debatten utgör strikt statliga kontroll och total privatiseringen ytterligheterna. Det går att definiera fyra olika äganderättsliga förhållanden när det gäller gemensamma resurser: öppet tillträde, statligt ägande, privat ägande samt gemensam förvaltning. Detta är idealtyper av äganderätter, verkligheten innehåller variationer på alla dess former samt ägandeförhållanden som bygger på att de olika formerna överlappar varandra (Feeny et al. 1990: 5). Begreppet äganderätt åsyftar någons rättighet till något, vilket implicit ger att någon annan inte har samma rättighet. En äganderätt ger individen tillstånd att agera på ett visst sätt inom ett specificerat område. En sådan rättighet är direkt kopplad till existensen av regler. För varje rättighet som en individ har finns en regel som tillåter och begränsar individens och andras handlingsutrymme i förhållande till dennes rättighet. När det gäller gemensamma resurser är de mest relevanta reglerna för individernas handlingsutrymme de som berör vem som har tillgång till resursen och vem som har rätt att göra uttag ur densamma (Hanna et al 1996: 130-131).

4.1. Öppet tillträde

Öppet tillträde betyder avsaknad av väl definierade äganderätter. Tillträdet till resursen är oreglerat och öppet för alla. I resurser där efterfrågan överstiger resursens kapacitet att återhämta sig, och där teknologin finns att exploatera resursen i stor omfattning, leder nyttjandet i många fall till en nedbrytning av en resurs eller utrotning av arter (Feeny et al 1990: 4-9). Exempel på problem i resurser till vilka det råder öppet tillträde är t ex det oreglerade havsfisket och vår atmosfär. Om alla har tillgång till resursen finns inga incitament att skydda dess tillstånd eller förbättra dess kvalitet. I fallet med havsfisket saknas regler för nyttjande, vilket leder till en överexploatering av resursen (Ostrom 1999: 336). Om vinsterna minskar på grund av överexploatering kan fiskare subventioneras för att kunna fortsätta med sin verksamhet, då nås snabbt en situation där resursen kollapsar (Rova 2004: 61).

4.2. Statligt ägande

För att undvika problemen som uppstår i en resurs med öppet tillträde kan äganderätten och därmed kontrollen av resursen tillfalla olika aktörer. Om rätten till resursen tillfaller staten är det den som avgör vem som har tillgång till resursen samt hur den ska nyttjas. Ofta har allmänheten lika tillgång till statligt ägda resurser, men nyttjar dem efter uppsatta regler. Staten är den som ska avgöra vilken strategi som ska användas för att uppnå en långsiktig hållbar resurs, både i avseende på miljö och på ekonomi. Staten ska avgöra vem som får nyttja resursen, när de kan göra det och hur mycket som får nyttjas (Ostrom 1990: 9). En stor skillnad mellan statlig och privat ägande är att staten kan upprätthålla regler för tillgång och nyttjande genom tvångsmakt. Ett statligt ägande är dock inte analogt med en lyckad exkludering av nyttjare för att uppnå en hållbar resursutveckling. När staten tar över ägandet och förvaltandet av en resurs kan den betraktas som att det är öppen tillgång som råder, vilket kan leda till utarmning. Detta problem uppstod i Nepal när staten på 50-talet, oroad av snabbt minskad skogsareal, valde att förstatliga tidigare gemensamt förvaltade skogar. Resultatet blev att bybor som förlorat kontrollen över lokala skogsområden betraktade dem som en resurs med öppet tillträde, det gällde att utvinna så mycket som möjligt ur resursen. Skogsavverkningen ökade drastiskt och på 70-talet började lokal kontroll över skogsområden återinföras (Feeny et al 1990: 5-8).

4.3. Privat ägande

Många hävdar i motsats till föregående förslag att privatisering är vägen till effektivt nyttjande av naturresurser. För att undvika den allmänningarnas tragedi som Hardin beskriver måste systemet med allmänna äganderättigheter ersättas av ett system med privata äganderätter. Rätten att utesluta och reglera användningen av resursen tillfaller då en grupp av individer i form av t ex ett företag. De enskilda individerna kan nu handla med sina enskilda egendoms egenskaper, för att på så vis utjämna skillnaderna mellan var och ens del av den tidigare allmänna resursen (Ostrom 1990: 12-13). När äganderätter privatiseras möjliggörs alltså handel med dem. Det är i denna möjlighet som många argument för privatisering har sin grund. Om äganderätten till resursen, och dessa rättigheter är en handelsvara kommer både kostnader och vinster att tillfalla ägaren, och ge incitament att exploatera resursen på ett rationellt sätt. Det är dock inte säkert att dessa incitament leder till ett hållbart nyttjande. Om resursens återväxt är så långsam att ett nyttjande i takt med återväxten inte är ekonomiskt

gynnsamt finns det istället incitament att tömma resursen för att på så vis få nytta av hela dess nuvarande bestånd. Valfångst kan t ex aldrig bedrivas på ett ekonomiskt lönsamt och samtidigt hållbart sätt. Valens återväxttakt är mycket långsam och motsvarar ungefär 5 % av den takt människan jagar i (Feeny et al 1990: 4-9). Privata äganderätter vid fiske avser oftast fångsträttigheter snarare än själva resursen.

4.4. Gemensam förvaltning

Individens privata äganderätter kan inordnas under gemensam förvaltning, t ex fiskerätter i en av flera fastighetsägare gemensam sjö. Statligt kontrollerade områden, som tidigare nyttjats efter premissen öppet tillträde, kan ombildas till gemensam förvaltning. Det japanska kustfisket visar upp flera exempel på gemensamt ägande. Fiskarna har legal ensamrätt till fisket i kustområden, och de förvaltar själva resursen (Feeny et al 1990: 7). Resursen styrs alltså av ett kollektiv av sinsemellan beroende individer. Nyttjarna exkluderar utomstående samtidigt som de reglerar kollektivets användning av resursen. Inom gruppen är tillgång till resursen öppen och det råder ingen intern handel av resurstillgången. Det har visat sig att rättsligt erkännande av den gemensamma rättigheten har varit avgörande för att sådana förvaltningsformer ska fungera. Många grupper, t ex ursprungsbefolkningar, har historisk haft gemensam förvaltning av resurser. Många av dessa har rekonstruerats för att fungera som en modern gemensam förvaltning. Den gemensamma förvaltningen bygger i hög grad på gruppens interna relation, och många problem bottnar i den interna organiseringen (Feeny et al 1990: 4-11). I moderna samhällen som Sverige finns det också gott om exempel på gemensam förvaltning, t ex skogsallmänningar och fiskevårdsområden.

Elinor Ostrom menar att det kan konstateras att varken statlig eller privat kontroll har varit helt och hållet framgångsrika när det gäller att få individer att skapa ett långsiktigt hållbart nyttjande. Å andra sidan har kollektiva institutionella system utanför den statliga eller privata sfären visat sig vara en möjlig grund för fungerande resursnyttjande under lång tid.

För att uppnå en långsiktig hållbarhet för naturresurser måste stor vikt läggas vid utvecklandet av den institutionella designen, dvs. den uppsättning regler som individer delaktiga i en process kan förstå, ena sig kring, och vara villiga att följa. En tillämpad institutionell design kan ses som en form av socialt kapital, vilket ger individer möjlighet och incitament att skapa långsiktigt hållbart värde (Ostrom 1992: 13).

4.4.1. Fiskevårdsområde som gemensam förvaltning

Enligt huvudregeln i 1950 års lag tillfaller rätten att fiska i enskilt vatten ägaren av de fastigheter till vilket fisket hör. Det är också fiskevattenägaren som har det direkta ansvaret för fiskevården. Fiskerättigheter kan vara samfälliga eller skiftade. Det senare innebär att en fiskerätt med ensamrätt tillfaller en viss fastighet, och det förra en fiskerätt som gemensamt tillfaller flera fastigheter. Vanligtvis tillfaller rätten att fiska i ett vatten så pass många att ett rationellt nyttjande inte är möjligt, möjligheten till en effektiv fiskevård blir även den begränsad (Edlund & Dyhre 1982: 9-15).

För att bevara fiskevattnen krävs en samverkan mellan fiskerättsägare för att upprätta en effektiv fiskevård och ett ansvarsfullt nyttjande av resursen som tar hänsyn till dess biologiska förutsättningar. Fiskevårdsområde är en organisationsform för förvaltning som kan omfatta både skiftat och oskiftat vatten. Dessutom kan flera olika skifteslag ingå. Därmed kan fiskevården skötas gemensamt för att uppnå biologiskt riktiga områden.

I första paragrafen i lagen om fiskevårdsområden från 1981 framhålls vikten av att bildandet av ett fiskevårdsområde ska främja fiskerättsinnehavarnas gemensamma intresse.

1 § I syfte att samordna fiskets bedrivande och fiskevården och främja fiskerättsinnehavarnas gemensamma intressen kan enligt denna lag fiske som tillhör eller utgör två eller flera fastigheter sammanföras till ett fiskevårdsområde och fiskerättsinnehavare inom detta bilda en fiskevårdsområdesförening (SFS: 1981:533).

Bildandet av ett fiskevårdsområde möjliggör också vissa former av tvång. En fiskerättsinnehavare kan anslutas mot sin vilja och därmed tvingas till inskränkningar i sitt fiskeutövande (Edlund & Dyhre 1982: 26). Ett fiskevårdsområde kan därmed vara ett effektivt organisatoriskt redskap för att undvika att en gemensam resurs överutnyttjas, men kan givetvis även leda till motsatsen. Det är för resursen avgörande hur förvaltningen sköts, vilka regler som skapas, och hur dessa följs.

5. REFERENSRAM FÖR ANALYS

Detta kapitel presenterar den referensram som används vid analysen av fallstudien.

Begreppen institution och regler utgör kärnan i denna undersökning och kapitlet börjar med att definiera dessa. Därefter följer ett ramverk för institutionell analys, vars syfte är att ge en bild av hur ett institutionellt arrangemang kan struktureras upp. Det är för analysen viktigt att förstå vilka komponenter som ingår i ett institutionellt arrangemang, och vilken inbördes relation de har till varandra.

5.1. Institutioner och "rules-in-use"

Begreppet institution används för att beskriva olika fenomen. En institution kan vara en specifik organisation i ett land, det kan beskriva etablerade sociala relationer mellan människor, som t ex familjen, eller så kan det beskriva de regler som individer använder för att strukturera sitt förhållande till varandra (Ostrom 1992: 19). Det är i denna sista bemärkelse som begreppet institution kommer att användas i detta arbete. Institutioner är detsamma som samhällets spelregler, dvs. restriktioner som människor formar för att ange strukturen på mänsklig samverkan. Institutionerna anger därmed på vilket sätt ett samhälle utvecklas på sikt och är därmed grunden till förståelse av historisk förändring.

Institutionerna skapar struktur i vardagen och ger vägledning för hur samspelet mellan människor ska gå till. Detta leder till minskad osäkerhet när vi vet hur vi ska bära oss åt när vi ska ta kontakt med varandra, handla med varandra, låna pengar, starta ett företag osv. Att institutionerna skiljer sig åt från samhälle till samhälle märks om samma transaktioner utförs i olika länder (North 1990: 16-20).

Institutioner kan vara både av formell och av informell art. De formella restriktionerna utgörs av aktivt skrivna eller fastslagna lagar och regler. De informella restriktionerna utgörs av konventioner och beteendenormer. För att exemplifiera detta kan mänsklig interaktion i alla dessa former beskrivas som analogt med idrottens regler. Där finns såväl formella skrivna regler, men också oskrivna normer för individers sätt att uppträda. De oskrivna normerna ligger ofta till grund för hur formella restriktioner utformas. Följs inte reglerna kan individen utsättas för ett straff. För de skrivna reglerna finns redan klara och väl definierade straff att ta till, bryts en beteendenorm finns inga fastställda straff utan regelbrottet bemöts på ett sätt som anses lämpligt. Även styrkan i straffet begränsas av beteendenormer och av formella lagar.

Institutionernas viktigaste uppgift i ett samhälle är att minska osäkerheten genom att upprätta en stabil (men inte nödvändigtvis effektiv) struktur för samspelet mellan människor.

Men institutionernas stabilitet hindrar inte på något sätt att de förändras. Det är människor som skapat dem, och det är människor som har förmågan att förändra dem (North 1990: 21-27).

När institution avser den uppsättning regler som faktiskt används i den dagliga relationen och hanteringen av det gemensamma betecknas dessa på engelska som *working rules* eller *rules-in-use*. (Ostrom 1992: 19) Rules-in-use är de regler som faktiskt används, övervakas och som genomdrivs när individer gör aktiva val om hur de ska agera i en viss situation. Regler är meningslösa om inte de individer som de berör känner till deras existens, förväntar sig att andra agerar efter dem och agerar mot dem som bryter regler.

Institutionella regler måste vara kända, förstås och följas av mer än en individ. De skiljer sig därmed från normer och eller moraliska ställningstaganden som en individ kan agera efter, men inte för den skull förväntar sig att andra också ska handla efter samma principer. Rules-in-use kan dock överensstämma med formella lagar och regler, men även stå i motsats till dessa. Eftersom *rules-in-use* inte är detsamma som de skrivna formella reglerna är de inget som kan observeras. Det är istället de handlingar och beslut som görs utifrån dessa regler som kan observeras (Ostrom 1992: 20).

5.2. Ramverk för institutionell analys

Ett ramverk används för att identifiera de huvudsakliga funktionerna, och deras inbördes förhållande, hos ett undersökningsområde. Ett ramverk underlättar därmed organiseringen av en undersökning, samt underlättar för forskaren att ställa rätt frågor. The Institutional Analysis and Development framework (IAD ramverket) bidrar till forskningen kring de problem som uppstår när individer, i olika former av situationer, agerar tillsammans för att lösa problem. Situationer som påverkas av den fysiska omgivningen, kulturella särdrag, och regler (Ostrom 1994: 25). Sådana undersökningar kan t ex göras på gemensamma resurser som ett fiskevårdsområde.

Det råder idag en dikotomisering i synen på situationer där människor agerar eller har kontakt med varandra. Den ena situationen anses inte den andre lik. Marknader, hierarkier och situationer där kollektivt handlande uppstår ses t ex som fundamentalt olika typer av situationer. Detta leder till att de förklaras med helt olika begrepp och teorier. Beteenden inom en marknad förklaras nästan uteslutande genom neoklassisk mikroekonomi, hierarkiska beteendemönster analyseras genom politisk eller sociologisk teori och spelteori är förklaringsmodellen för situationer med kollektivt handlande (Ostrom et al 1994: 27-28).

Vad som skiljer IAD ramverket från andra ramverk som är nära kopplade till en speciell disciplin är synen på att alla situationer består av samma uppsättning faktorer. När IAD ramverket används för att närma sig institutionell analys är det första steget att identifiera det som kallas för en aktionsarena (eng. *action arena*). Detta är en konceptuell enhet som är fokus för analysen. Även om den för ramverkets skull är en neutral enhet kan den i detta arbete närmast beskrivas som en gemensam resurs. En aktionsarena består av en deltagarkomponent (eng. *actor* eller *participant*) och en handlingssituation (eng. *action situation*). En handlingssituation är det social utrymme där individer möts, byter varor och tjänster, hamnar i konflikt, löser problem etc. (Ostrom et al 1994: 28).

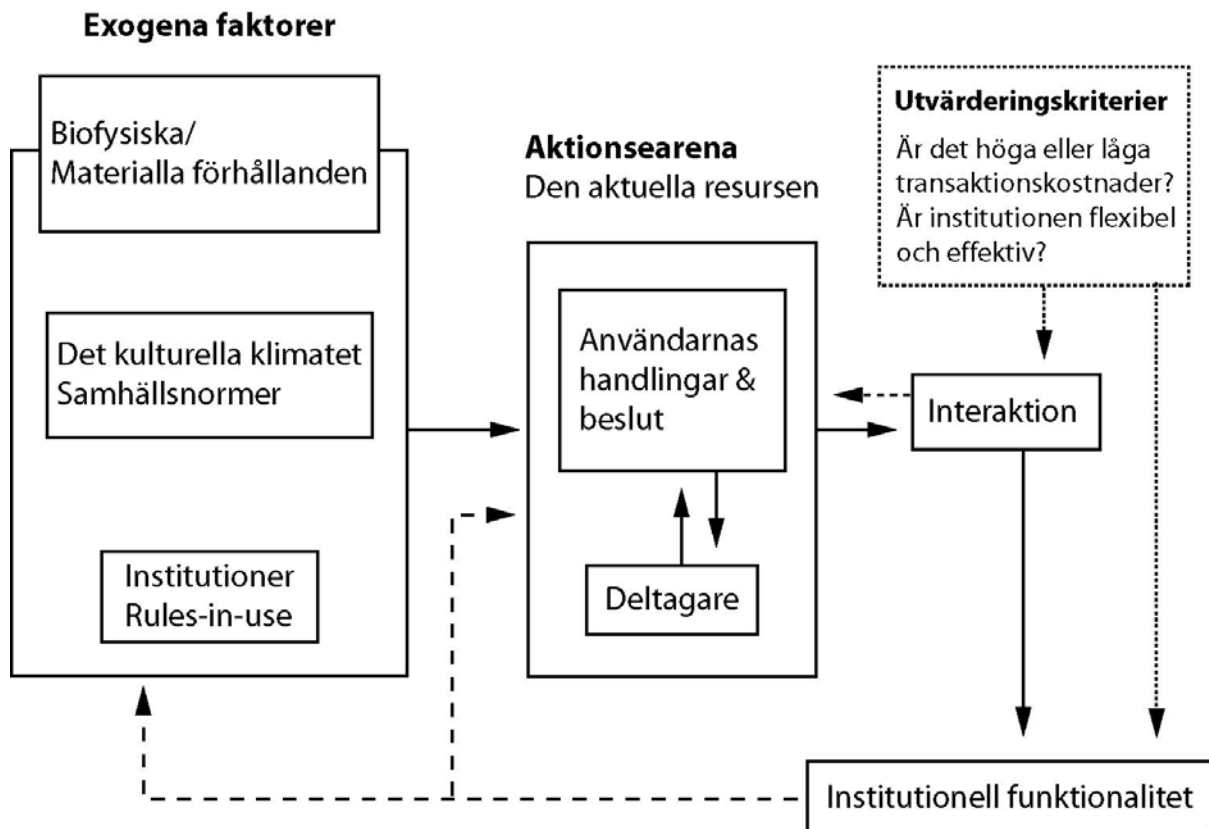

Fig 5.1. Ramverk för institutionell analys. Hela linjer visar kontinuerlig påverkan. Grovt streckade linjer visar påverkan på längre sikt. Fint streckade linjer visar var utvärdering av systemet sker. Bearbetning från Ostrom 2005: 15

Deltagare och handlingssituationen agerar med varandra i aktionsarenan. Interaktionen påverkas av externa faktorer, interaktionen producerar ett utfall som med tiden i sin tur

påverkar deltagare och handlingssituation samt de externa faktorerna. För analysens skull antas de exogena faktorerna som konstanta.

Förhoppningen med att schematiskt strukturera upp det institutionella arrangemangets komponenter är att underlätta förståelsen för hur man kan analysera en gemensam resurs. I nästa kapitel beskrivs de designprinciper som ligger till grund för analysen av det empiriska material som samlats in vid studien av fiskevårdsområdet.

6. DESIGNPRINCIPER

I detta kapitel presenteras först åtta principer som kännetecknar en lyckad och fungerande förvaltning av gemensamma resurser. Kapitlet tar också upp fyra punkter som berör resursens beskaffenhet och hur den påverkar nyttjares incitament till en aktiv förvaltning.

6.1. Designprinciper för en lyckad förvaltning

Gemensamma resurser har olika specifika förutsättningar, skillnader som består i rent fysiska olikheter, kulturella vanor och varierad koppling till ekonomiska, statliga och lokala politiska institutioner. Dessa skillnader gör att resurssystem styrs efter olika normer och regler. Utan dessa skillnader i regler skulle inte nyttjarna kunna tillvarata de positiva aspekterna av den lokala resursen, eller undvika problem som kan uppstå i en resurs men kanske inte i en annan (Ostrom 1990: 88-90).

Teoretisk och empirisk forskning kring institutionell design har försökt att klargöra de grundläggande designprinciper som institutioner byggs upp kring i resurser som under lång tid förvaltats gemensamt (Ostrom 1992: 68). I boken *Governing the commons* definierar Ostrom vad hon menar med en designprincip.

By 'design principle' I mean an essential element or condition that helps to account for the success of these institutions in sustaining the CPRs and gaining the compliance of generation after generation of appropriators to the rules in use (Ostrom 1990: 90).

Institutionella arrangemang som lyckats få ett resurssystem att vara hållbart under en lång tidsperiod, och där de operationella reglerna har reviderats genom kollektiva beslut baserade på resursens utveckling, benämns av Elinor Ostrom som robusta institutioner. Sådana robusta institutioner karaktäriseras av att de uppfyller de flesta av de åtta designprinciperna som listas nedan. Mindre lyckade institutionella arrangemang karaktäriseras av enbart ett fåtal av dem. Designprinciperna ska ses som generella, de specifika sätt som individer agerar efter, för att möta dessa kriterier, varierar mellan olika resurssystem (Ostrom 1993: 1-4).

Designprincip 1: Klart definierade gränser

Det är viktigt att resurssystemets avgränsningar, samt vilka individer eller hushåll som har rätt att utnyttja resursen är väl definierade. Att definiera gränser kan vara ett första steg för att organisera ett kollektivt förvaltande. Så länge det råder osäkerhet om gränser vet inte någon vad som förvaltas och för vems räkning. Tydliga gränsdragningar för resursen och dess användare är också viktiga för att kunna stänga ute icke behöriga användare, som annars kan

nyttja resursen utan att bidra till den. I ett fiskevårdsområde är det avgörande att nyttjarna har god kännedom om den fysiska miljö som förvaltas. Är gränserna otydliga för resursen kan inte korrekt information fås om resursens tillstånd, och det är svårt att avgöra när någon bryter mot nyttjanderegler. Är det oklart om vilka som har rätt att nyttja resursen kan inte regler skapas som avgör vem som får nyttja resursen (Ostrom 1990: 91-92 & Ostrom 2005: 260-262).

Designprincip 2: Överensstämmelse mellan uttag, nytta och lokala förhållanden

Regler som styr när, var och med vilken teknik/redskap som är tillåtet. Dessa krav ska vara kopplade till resursens förutsättningar. Även kostnader för investeringar och arbetskraft ska räknas med. Det ska med andra ord finnas en balans mellan kostnader och nytta. Om flera individer ska nyttja resursen under lång tid måste de sätta upp regler som gäller när, hur, och i vilken mängd resursen ska nyttjas. De måste också bedöma kostnaden för att strukturera det gemensamma nyttjandet. När reglerna för distribution av förmåner är förenliga med distributionen av kostnader är nyttjarna villigare att bidra till att hålla resursen i ett hållbart skick. Att nyttjarnas insats i resursen motsvaras av de förmåner de erhåller är avgörande för att etablera ett rättvist system. Om någon nyttjare erhåller stora delar av förmånerna men inte bidrar i motsvarande utsträckning kommer inte andra nyttjare ha incitament att följa reglerna. För en fiskesjö är det, som för varje naturresurs, avgörande att nyttjandet är anpassat till dess förmåga att återhämta sig. Det är då viktigt att nyttjarna är villiga att anpassa sitt uttag efter detta. Om de ska ha incitament att göra detta måste även deras bidrag till resursen stå i proportion till hur mycket de får fiska (Ostrom 1990: 92 & Ostrom 2005: 262-263).

Designprincip 3: Collective-choice arrangemang

Flertalet individer som påverkas av regler för nyttjande och skydd av resursen har också möjlighet att påverka dessa regler. Om denna princip används har det institutionella arrangemanget bättre förutsättningar att skraddarsy regler efter lokala och föränderliga förhållanden. Användare har också större incitament att följa reglerna om de själva haft makt att utforma dem. Regler som har skapats av den berörda gruppen har också större legitimitet än regler som kommer från en extern auktoritet. Incitament att bryta mot regler är mycket större när de betraktas som en börda någon belastat en med. Har gruppen själv varit med att skapa sina förutsättningar ses regler i större grad som ett ansvar det finns möjlighet att förvalta. Regler tar tid att utforma, pröva och modifiera. Nyttjare som varit med om denna process får en djupare förståelse för reglerna eftersom de har enats om varför en regel används

istället för en annan. Denna förståelse infinner sig inte när ett regelsystem appliceras ovanpå resurs och nyttjare (Ostrom 1990: 93-94 & Ostrom 2005: 263-265).

Designprincip 4: Övervakning

Resurssystem som under lång tid har haft en gemensam förvaltning överlever sällan enbart på grund av ömsesidigt förtroende hos nyttjarna. För att regler ska efterlevas krävs någon form av övervakning. Att denna övervakning kommer från de egna leden har visat sig viktigt för att ge legitimitet åt den som övervakar. I vissa förvaltningssystem är denna position roterande så att fler får möjlighet att vara övervakare, detta leder till att fler ger reglerna större legitimitet även när någon annan fungerar som övervakare. Övervakning gäller inte enbart mot nyttjare och i vilken mån de följer de regler som antagits. Övervakningen gäller också resursens biologiska eller fysiska tillstånd (Ostrom 1990: 94 & Ostrom 2005: 265-266).

Designprincip 5: Graderade sanktioner

Användare som bryter mot de operativa reglerna kan utsättas för sanktioner i olika omfattning från andra användare eller av en person utsedd av användarna. Ostrom menar att i robusta institutioner är det användarna själv som har hand om sanktionerna, och att dessa i inledningsskedet är tämligen begränsade. Den inledande sanktionen kan vara så låg att regelbrott i princip inte påverkar förhållandet mellan kostnad och förmåner. Den inledande sanktionen utgörs istället av information till regelbrytaren och till andra nyttjare. Sanktionerna varierar beroende på överträdelse, men trappas upp vid upprepade regelbrott. Alla kan begå misstag eller hamna i en situation som gör att en regel bryts. I ett system som inte nyttjar graderade sanktioner utan bygger förvaltandet på villkorat samarbete kan några regelbrott orsaka en nedåtgående spiral i försämrat förtroende och vilja att följa regler. Används graderade sanktioner förstår regelbrytaren att andra har noterat regelbrottet. Därmed ökar individens tro på att andra som bryter mot regler också kommer att ertappas. Om de inledande låga sanktionerna hindrar från vidare överträdelse, har sanktionerna lyckats till en låg kostnad, vilket ofta är en förutsättning för dess fortsatta funktionalitet. Det som kostar mycket tenderar att inte verkställas. En hög kostnad för att verkställa sanktioner reducerar livslängden för ett sanktionssystem (Ostrom 1990: 94-100 & Ostrom 2005: 266-267).

Designprincip 6: Konfliktlösning

Användare har, till en låg kostnad, tillgång till en lokal arena för konfliktlösning användare emellan. Utan ett system för att lösa konflikter om tolkning eller implementering av regler

kommer den långsiktiga förvaltningen av en gemensam resurspool att försvåras. Om regler ska följas under en längre tidsperiod måste de finnas möjlighet för individer att diskutera vad som är ett regelbrott eller inte, detta för att säkra ett fortsatt agerande i enlighet med reglerna. För att hindra att det bildas en elitgrupp inom den lokala förvaltningen kan en arena för konfliktlösning behövas utanför den lokala resursen. För ett fiskevårdsområde kan det därför vara bra om denna arena ligger på kommun- eller länsstyrelsenivå (Ostrom 1990: 100-101 & Ostrom 2005: 267-268).

Designprincip 7: Rätten att skapa sin egen organisering

Rätten för användare att skapa och planera sitt eget institutionella system bör inte utmanas av externa myndigheter eller stat. Nyttjare av en resurs skapar med tiden effektiva regler anpassade till de lokala förhållandena som definierar vem som får utnyttja en resurs och hur den får nyttjas. Lokal självförvaltning är i behov av att deras regler legitimeras av externa myndigheter. Individer som inte vill acceptera reglerna kan annars försöka gå runt dessa via den externa myndigheten, som kan köra över de lokala reglerna. I en situation där myndigheterna anser sig ha ensamrätt på regelupprättande blir det svårt att driva ett långsiktigt regelstyrt resurssystem. Fiskevårdsområden har långtgående lagstadgade möjligheter att själva sätta upp regler för hur resursen ska förvaltas (Ostrom 1990: 101 & Ostrom 2005: 268-269).

Designprincip 8: Organisering i flera nivåer

För att uppnå ett långvarigt och effektivt organiserande av den gemensamma resursen bör den ingå i både horisontella och vertikala hierarkiska nätverk, som kan generera både ekonomiska och kunskapsmässiga fördelar. För ett fiskevårdsområde kan det vara fördelaktigt att horisontellt vara i kontakt med andra fiskevårdsområden. Vertikalt kan ett fiskevårdsområde dra nytta av kompetens genom samarbete med t ex kommun och länsstyrelse (Ostrom 1990: 101-102 & Ostrom 2005: 269-270).

6.2. Förutsättningar hos resursen

För att det ska finnas förutsättningar och incitament hos nyttjarna att skapa ett väl fungerande institutionellt arrangemang krävs en bra koppling till resursen. För det första måste det finnas kunskap om den resurs som förvaltas, för det andra påverkar resursens tillstånd incitamenten

till att bibehålla och följa uppsatta regler. Ostrom (2005: 244) presenterar fyra förutsättningar hos en resurs som främjar en lyckad självförvaltning.

1. *Resursens hälsa*. Om resursen fysiska eller biologiska tillstånd är nedgången minskar incitamenten att engagera sig i dess förvaltning. Resursen tillstånd ska alltså vara sådan att det finns möjlighet att genomföra förbättringar till den grad att det ger ett positivt utfall för dem som nyttjar resursen.
2. *Indikatorer*. För att individer ska vara villiga att organisera sig till en förvaltning ska det finnas pålitlig och aktuell information till en låg kostnad.
3. *Förutsägbarhet*. Kan tillgången på resursen i viss mån förutses är det lättare att motivera ett engagemang
4. *Storlek*. Resurssystemets storlek ska inte överstiga nyttjarnas möjligheter att kunna skaffa sig en korrekt uppfattning om dess gränser och tillstånd

7. VÄSTRA MARSSJÖARNAS FISKEVÅRDSOMRÅDE

Detta kapitel redovisas fallstudiens empiriska material. Det intervjumaterial som samlats in kopplas till de åtta designprinciperna för en lyckad förvaltning, samt de fyra punkterna som beskriver nyttjarnas förhållande till resursen.

7.1. Överstämme med designprinciper

Det empiriska materialet presenteras i form av intervjufrågor, tillsammans med en sammanvägning av respondenternas svar. Där tydliga åsiktsskillnader framkommit presenteras dessa. Samtliga intervjufrågor återfinns i appendix 2, men alla presenteras inte här. Det sammanvägda svaret är hellre utförligt än kortfattat, detta för att det ska ges större möjlighet att i efterhand kunna kontrollera de slutsatser som dras i det avslutande kapitlet. I det kapitlet finns en sammanfattning av det empiriska materialets överensstämmelse med designprinciperna.

Designprincip 1: Klart definierade gränser

8. Vilken/vilka resurser förvaltar ni? Finns det tydliga gränser som anger vilken resurs som ska förvaltas? ”Krockar” er verksamhet med förvaltningen av någon annan resurs?	Gränserna anses tydliga, fiskevårdsområdet förvaltar västra Marssjön, några tjärnar, en bit av Ropenbäcken samt en bit av Kultsjön. Den bit Kultsjön som förvaltas har ingen fysisk gräns, men detta tycks inte utgöra någon osäkerhetsfaktor.
--	--

Eftersom fiskevårdsområdet har god kännedom om resursen gränser finns bra förutsättningar för att skaffa sig information om resursen hälsa, samt övervaka det förvaltade området.

18. Finns det regler som anger vem som har rätt, och vem som inte har rätt, att fiska i Fiskevårdsområdet? a) Hur har dessa regler utformats? b) Är dessa regler tydliga? c) Vad säger reglerna och hur fungerar det i praktiken	Markinnehavare med tillhörande fiskerätt. Det finns mycket fritidshus i Marssliden, men inte alla tomter har fiskerätt. De utan fiskerätt och turister köper fiskekort för att få fiska a. Reglerna har utformats under åren av markägare, dessa regler uppdateras och förändras på årsmötena. b. Reglerna är tydliga c. Reglerna följas relativt bra, men att det finns de som fiskar utan fiskekort.
---	---

Eftersom fiskevårdsområdet har tydliga regler för vem som får fiska kan de också lätt avgöra när någon bryter mot dessa. Det finns alltså tydliga fysiska gränser samt tydliga regler för vem som får nyttja resursen.

Designprincip 2: Överensstämmelse mellan uttag, nytta och lokala förhållanden

<p>17. Finns det någon förvaltningsplan för Fiskevårdsområdet? a) Hur har denna tagits fram? b) Vem deltog i processen? c) Är planen ett levande dokument, dvs. används den och förändras den kontinuerligt?</p>	<p>Nej, ingen konkret handlingsplan. Det finns en punkt för punkt verksamhetsplan som bygger på stadgarna. Kommunen har en fiskeplan med övergripande riktlinjer för hur kommunens fiskevatten ska hanteras.</p> <p>3.1.1. - 3.1.2. De som har rätt till fisket kommer överens om hur det ska skötas. Det anses vara en mindre grupp som sköter själva förvaltningen . 3.1.3. Justeringar görs på årsmötet baserat på lärdomar under året.</p>
---	--

Förvaltningens planering sköts på årsmötet, samt via diskussioner när någon väl ska göras. Den verkställande förvaltningen sköts av en grupp bofasta

<p>19. Finns det regler som säger när och hur man får fiska, dvs. under vilka perioder, med vilka redskap och vilka kvantiteter? a) Vad säger reglerna och hur fungerar det i praktiken? b) Hur har dessa regler utformats? c) Vem deltar i denna process? d) Spelade information om resursens bestånd och tillstånd någon roll?</p>	<p>a) Det råder nätförbud under hela Juli månad för att minska konflikter med sportfiskare som ser dem som ett hinder. Nätförbud även från 20 augusti till 20 september då fisken leker. 2000 till 2003 var det totalt nätförbud. Regler finns också för hur många nät man får ha, men det finns ingen gräns för hur mycket fisk man får ta upp. Reglerna följs relativt väl, men bryts av en del personer. b) Reglerna utformas på årsmötet. Nätförbudet under leken är ett gammalt beslut, medan sommarförbudet är nyare. c) I grunden gamla regler, allt nytt beslutas på årsmötet d) Det totala nätförbudet baserade sig på resursens tillstånd.</p>
--	---

Reglerna är tydliga för när det är tillåtet att fiska. Ett problem som påpekades av en respondent är att leken inte följer kalendern och därmed skulle det behövas ett mer dynamiskt förbud. Som det är nu kan leken redan ha börjat, eller inte avslutats inom förbudets tidsbegränsning. På kommunens inrådan infördes ett totalt förbud mot nätfiske under åren 2000 till 2003. Detta för att fisken skulle återhämta sig och växa sig större. En av respondenterna beskriver tiden med nätförbud på följande sätt.

Det treåriga nätförbudet gynnade öring och röding, det är bra att inte ta av kapitalet utan låta det växa till sig. Men vissa vill ju inte förstå detta.

Fiskevårdsområdet har ingen begräsning på hur mycket fisk som varje enskild individ får ta upp. Vidare finns det regler som säger hur många nät varje fiskerätt får lägga ut. Antalet nät beror på fastighetens storlek. Reglerna säger att de minsta fastigheterna får ha två nät. Max antal nät är tio oberoende på hur stor fastigheten är. Sportfiskare får inte lägga ut nät alls, utan måste använda handredskap.

Att det finns problem med reglernas efterlevnad råder det enighet om, även om samtliga respondenter påpekar att majoriteten följer dem. Reglerna bryts på flera olika punkter. En av respondenterna beskriver problemet med redskapsreglerna på följande sätt.

Det kan finnas flera intressenter till en fiskerätt. Om någon dör och det endast är barnen kvar har barnen lika stor del av egendomen, om ingen blir utköpt. Säg att en fiskerätt får lägga ut sju nät, finns det då 5 barn kopplade till denna egendom och de lägger ut sju nät var. Ja då blir det problem. Det är bara nätfisket som är reglerat. Vad gäller redskap får man bara ha tre krok, men det följs inte. Utter får inte användas men det gör det nog ändå.¹

Brott mot regler för handredskap anses inte påverka beståndet i någon större utsträckning, men med nät tas fisk i en omfattning som kan göra skillnad i bestånd. En av respondenterna kommenterar tilldelningen av nät per fastighet och förbudstiden på följande vis.

På den tiden det var ”jakt” på nätfiskare räknade man ju ut hur många när var och en fick lägga ut. Det innebär att på denna stamfastigheten bor det idag 15 personer, och det är ju nästan hela byn. Om vi skulle hårdra detta skulle vi inte få lägga ut mer än sex nät tillsammans, vi som är skrivna här. Det är ju något som beslutats, men det är ju en annan sak vad vi gör. Reglerna är tydliga men följs inte i praktiken, och det är en jävla tur det.

Det är tydligt att den grupp som gör en stor del av förvaltningsjobbet, och därmed investerar mycket av sin tid i resursen, inte känner att den ansträngningen motsvaras av deras möjligheter att nyttja resursen. Det finns alltså ett glapp i överensstämmelse mellan kostnaden och nyttan för vissa individer. Reglerna och det arbete som utförs ger inte tillbaka vad som önskas. När detta glapp existerar minskar incitamenten att följa reglerna, därför inträffar det också att de bryts.

¹ Utterfiske bygger på att den s.k. utterbrädan är så konstruerad att när den sätts i sjön bredvid en båt i rörelse så har den en vinkel mot färdriktningen som gör att den dras ut från båten. I linan mellan båten och brädan fäster man med jämna mellanrum ett antal beten.

Designprincip 3: Collective-choice arrangemang

<p>15. Om deltagande.</p> <p>a) Finns det regler för vem som har rätt att delta i förvaltningen, vad säger dessa och hur fungerar de i praktiken?</p> <p>b) Är några aktörer mer inflytelserika än andra, i så fall vilka?</p> <p>c) Deltar de som brukar resursen i förvaltningen av densamma, eller finns det några grupper av brukare som står utanför?</p>	<p>a) Markägare med tillhörande fiskerätt har rätt att delta på årsmötet, och därmed i förvaltningen. I realiteten får samtliga med fiskeintresse delta i förvaltningen.</p> <p>b) Den som tar för sig på årsmötet och gör sin röst hörd styr vad som ska diskuteras. Bofasta anser sig blivit överkörda av ej bofasta markägare, detta har dock minskat under senare tid.</p> <p>c) Det är en mindre grupp som sköter det dagliga arbetet. Många som inte är bofasta kan, av geografiska skäl, inte delta i det praktiska arbetet.</p>
--	---

Det är viktigt att den som nyttjar resursen känner att reglerna som skapas är legitima, en första grund för detta är att nyttjarna kan delta i förvaltningen och skapa sin egna förutsättningar. I Marslidens fiskevårdsområde har det funnits skiljda viljor mellan olika grupper. De bofasta har känt att ej bofasta markägare tidvis kört över dem, med resultat att besluten inte stämmer med vad de bofasta önskar. På frågan om det finns aktörer som är mer inflytelserika än andra svarar en respondent följande.

Jo det är det. Vissa har lätt att köra över andra. Utsocknes markägare driver inte längre igenom sina krav som de gjorde förr. Då var det de som körde över oss bofasta. Men det har blivit bättre med den saken.

Det kan vara skadligt för resursen när en grupp inte accepterar regler som gemensamt beslutats. Reglerna kan betraktas som påtvingade utifrån, och det är lättare att bryta mot en regel som betraktas som en börda någon annan påtvingat dig. Denna designprincip uppfylls rent formellt, hur det ser ut i praktiken är en annan fråga

Designprincip 4: Övervakning

<p>23. Hur kontrolleras och övervakas reglerna inom Fiskevårdsområdet? Vem deltar i denna process? Vad säger stadgarna och hur fungerar det i praktiken?</p>	<p>Stadgarna säger att det bör finnas två tillsynsmän. Stadgarna säger inget om hur ofta de ska göra kontroller utan att det ska ske vid behov. Det är fiskerättsägare som sköter kontrollen. Fiskekort kontrolleras, men inte andra fiskerättsägare. Det finns idag två kontrollanter.</p>
--	---

Att kontrollanten ska ha fiskrätt är viktigt för legitimiteten och förmågan att bedöma resursens hälsa. Tillsynsmännen ska kontrollera att fiskevårdsområdets regler efterlevs, att fiskerättsinnehavare inte överutnyttjar sina rättigheter vad gäller antal nät, att det inte fiskas med nät under tider av förbud och att sportfiskare har löst fiskekort och inte använder fasta redskap m.m. Det råder dock en uppdelning i vilka som kontrolleras, i praktiken kontrolleras sportfiskare, men inte fiskerättsägare.

Fiskerättsägare kollar inte varandra, så där är det ju lätt att missbruka sina rättigheter. Det kollas bara fiskekort.

Om fiskerättsägare är medvetna om att andra fiskerättsägare inte kontrolleras finns små incitament att själv följa reglerna.

Designprincip 5: Graderade sanktioner

<p>24. Tror du att reglerna efterlevs? Finns det någon skillnad mellan reglerna och "vad man faktiskt gör"? Ge exempel!</p>	<p>Reglerna efterlevs överlag, men bryts av en del personer som inte känner att de har incitament nog att följa dem.</p>
---	--

Reglerna efterlevs överlag, men incitamenten för bofasta att följa regler som påverkar deras vardagliga nyttjande av resursen är inte alltid starka.

Jag tror väl att man försöker efterleva dem. Men hur det än är så är det ju ett ideellt arbete. Och som jag sa så är det ju få som har möjlighet att jobba med det och har mycket annat. Men så gott det går tror jag att det försöker efterleva reglerna

<p>22. Är reglerna för vad som är en överträdelse väl definierade? Finns det regler som säger vad händer om man bryter mot Fiskevårdsområdets regler? Finns det graderade sanktionsmöjligheter? Vad säger stadgarna och hur fungerar det i praktiken?</p>	<p>Reglerna är väl definierade. Men det är svårt att veta vilken påföljd det blir vid regelbrott. Fiske utan fiskekort resulterar mest i en tillsägelse då inga graderade sanktionsmöjligheter finns, och det anses inte lönt att göra en polisanmälan.</p>
---	---

Problemet ligger i att beivra regelbrotten. Att gå utanför fiskevårdsområdet för att straffa den som bryter mot regler anses inte lönt, det är omständligt administrativt och ger inget resultat. Under åren med nätförbud polisanmälades brott mot nätförbudet, men det resulterade inte i något.

Det vi har haft koll på i alla tider är väl de som uttrar. Men om någon inte har fiskekort så säger man ju bara till. Man tar ju inte in till polisen. Så hittar man lite strönät, men de är ju inte intresserade från polisen. Om du som markägare skulle göra några överträdelser finns det ju ingen som skulle ta i det. Allt är ju upp till det sunda förnuftet, det är ju inte lag utan överenskommelse.

Designprincip 6: Konfliktlösning

25. Vad händer när ni som förvaltar tycker olika? Ge gärna exempel! Hur hanteras konflikter? Finns det en "tågordning" i dessa fall? Vad säger reglerna och hur fungerar det i praktiken?	Åsiktsskillnader avgörs vanligen på årsmötet genom omröstning. Stadgarna säger att det är röst efter andel, dvs. röstlängd upprättad efter areal. Förutom frågan om nätförbud har det inte varit några stora frågor och principen om "en man en röst" har tillämpats, med enkel majoritet. Ett par respondenter påpekar att den lokala tidningens insändarsida har fungerat som åsiktsplattform vid tvister.
---	--

Inom fiskevårdsområdet har det funnits inre stridigheter, det är framförallt tiden med förbud mot nätfiske som varit den stora frågan. Tidvis har bofasta känt sig överkörda av dem som inte är bofasta i Marsliden, men som har en fastighet med fiskerätt de utnyttjar periodvis under året.

Samtliga respondenter hänvisar till årsmötet med majoritetsbeslut som plattform för konfliktlösning. Men under året löser nyttjarna konflikter efter hand mellan enskilda individer, utan någon på förhand uppgjord struktur. Om det inte går att enas inom ett fiskevårdsområde kan frågan överklagas till länsstyrelsen. Paragraf 31 i Lag om fiskevårdsområden säger följande:

Anser en medlem vars rätt berörs av beslut på fiskestämma eller beslut av fiskevårdsområdesföreningens styrelse att beslutet inte har tillkommit i behörig ordning eller att det strider mot denna lag eller annan författning eller mot stadgarna eller kränker hans enskilda rätt, får han överklaga beslutet hos länsstyrelsen genom besvär (SFS 1981:533 §31).

Länsstyrelsens beslut kan i sin tur överklagas till allmän förvaltningsdomstol². En konfliktfylld fråga kan alltså lyftas utanför fiskevårdsområdets interna mekanismer för att prövas av en extern myndighet. Ett möte per år samt möjlighet till överklagan uppfyller inte kravet på snabb och billig arena för att lösa konflikter.

Designprincip 7: Rätten att skapa sin egen organisering

<p>28. Ger regelverket/lagen för Fiskevårdsområden de rätta förutsättningarna för att förvalta fisken på ett bra sätt? Har ni tillgång till nödvändiga resurser, pengar, kunskap, kontakter etc, för att förvalta fisken på ett bra sätt? Om inte, varför inte?</p>	<p>Fiskevårdsområde som förvaltningsform ger möjlighet att styra sina egna regler, rätten att sälja fiskkort är ekonomiskt viktigt för föreningen. En respondent menar att lagar i allmänhet som rör naturresurser är ett sätt att administrera bort rättigheter för bofasta.</p> <p>Resurser i form av information har det producerat en del under åren genom provfiskningar. Kontakter finns med externa myndigheter för att få information. Det behövs mer resurser i form av boende som kan hjälpa till med förvaltningen.</p>
---	--

En fiskevårdsområdesförening har långtgående möjligheter att själv skapa sina regler. Ett fiskevårdsområde kan under lång tid skapa, utvärdera och revidera regler för förvaltningen. Att boende kring en fiskesjö har möjligt att sälja tillstånd till fiske i form av fiskekort har varit ekonomiskt viktigt, vilket har varit viktigt både för förvaltningen och för byn.

Backar man ett tio femton år har det ju gjorts ett antal undersökningar av länsstyrelsen. Det blev ju en ganska diger lunta av det som var ett bra underlag, sen vet jag ju inte riktigt om man var mogen att följa dom råden som gick att utläsa. Det var ju mycket att man skulle lugna sig med nätfisket, och det är ju en oerhört het fråga för många.

Fiskevårdsområdet har vid olika tillfällen haft tillgång till resultat från proviske som genomförts av, eller i samarbete med, kommun eller länsstyrelse. Bland respondenterna finns inte alltid kunskap om resultaten från dessa provfiskningar, eller så tycker man att förslagen är för långtgående. Att fiskevårdsområdet har laglig rätt att själv skapa sina regler är viktigt för möjligheten till en lyckad förvaltning. Därefter behövs det kunskap och individer som är beredda att ta på sig den dagliga skötseln.

² Domstol som främst har till uppgift att pröva överklaganden av myndigheters beslut.

Designprincip 8: Organisering i flera nivåer

29. Vilken relation har Fiskevårdsområdet till länsstyrelsen och andra statliga aktörer? Kommunen? Förståelse? Har den relationen förändrats över tid?	Det har alltid funnits en dialog med kommunen och dess fiskekonsulent. Under åren har fiskekonsulenter från kommunen gjort undersökningar som resulterat i olika förslag. Liknande samarbete har förts med länsstyrelsen.
--	---

Samarbetet med kommun och länsstyrelsen har under åren resulterat i ett antal provfiskningar, som sen har varit grund för förslag. Rekommendationerna har varierat mellan fiskekonsulenter. Förslaget om nätförbud är kanske det som orsakat mest motstånd. Förslaget kom från fiskekonsulenter och gillades inte av alla bofasta.

Vi har ju haft hyfsat goda relationer till fiskekonsulenter som varit, men de har ju haft olika åsikter och vi har ju gått på några minor, som t ex regnbågslax. Det har ju varit ganska omfattande inplantering av fisk under årens lopp. Fisk, som vi med facit i hand, borde ha struntat i att sätt in. Dit hör väl regnbågslaxen. Men det har ju alltid funnits en dialog med kommun. Fjällfisket har ju så nära relationer med turism. Det är ju en viktig pusselbit för att sälja rekreation i friluftsliv. Men relationen med fiskekonsulenter har väl varit hyfsat bra med vissa svackor emellanåt hos våra medlemmar.

30. Vilken relation har Fiskevårdsområdet till akademiska aktörer, i form av biologer och andra? Förståelse? Har relationen förändrats över tid?	Inom området finns en kontakt med SLU (Sveriges Lantbruks Universitet) i Umeå, erfarenheten är att det finns förståelse därifrån. Kontakten med SLU har ökad under senare år.
31. Andra viktiga aktörer?	Det finns ett utbyte av information från andra fiskevårdsområden, både närliggande områden som Östra Marssjöns fiskevårdsområde men också från andra håll genom fiskerättsägare som är aktiva inom olika fiskevårdsområden.

Utöver kommun och länsstyrelse har fiskevårdsområdet med åren ökat kontakten med SLU i Umeå. Man har också kontakt med andra fiskevårdsområden för att utbyta information. Fiskevårdsområdet har därmed kontakt vertikalt med myndigheter som kommun och länsstyrelse, men också horisontellt med andra fiskevårdsområden och SLU.

7.2 Överstämme med förutsättningar hos resursen

För att det ska finnas förutsättningar och incitament hos nyttjarna att skapa ett väl fungerande institutionellt arrangemang krävs en bra koppling till resursen. För det första måste det finnas kunskap om den resurs som förvaltas, för det andra påverkar resursens tillstånd incitamenten till att bibehålla och följa uppsatta regler. Här presenteras fyra förutsättningar hos en resurs som främjar förutsättningarna för att en bra självförvaltning (Ostrom 2005: 244). Intervjufrågorna visar på samstämmighet eller skillnad mot teorin.

Förutsättning 1: Resursens hälsa

10. Hur skulle du beskriva resursens tillstånd, dvs. hur mår resursen?	Skillnader finns i uppfattningen om hur illa det är ställt med resursen. Uppfattningen är dock genomgående att det är sämre idag än vad det var för sju-åtta år sedan, då abborren började öka i antal.
--	---

Några respondenter menar att försämringen är bestående, andra att den är på tillbakagång. Det råder också meningsskiljaktigheter om orsak till förändringen i resursen. Temperaturhöjningen som orsak finns det samsyn kring, men inte kring nätfisket. Vissa menar att förbudet med nät förvärrade problemet, andra menar att ädelfisken både blev större och ökade i antal.

9. Kan ni inom ramen för Fiskevårdsområdet påverka tillgången och kvalitén på resursen? Eller är resursen starkt påverkad av externa faktorer?	Externa miljöfaktorer i form av en höjning av vattentemperaturen anges som den främsta orsaken till förändringar av resursens tillgångar
--	--

Vissa anser att möjligheterna till påverkan är goda, andra menar att dom är obefintliga. Det varmare vattnet som gynnar abborren, men inte ädelfisk kan det inte påverkas. Men nätfiske och fokusering på att plocka bort abborre menar vissa fungerar, andra gör det inte. Överlag finns en gemensam bild av att resursen försämrats. Det råder dock delade meningar om vissa frågor rörande förvaltningens möjligheter, och huruvida resursen är på bättringsvägen eller inte.

Förutsättning 2: Indikatorer

11. Hur får du kunskap om resursens tillstånd? (Mätmetoder, systematiska observationer eller ”går man på känn”) Vem/vilka tillhandahåller denna information? Har du tillgång till <i>tillförlitlig</i> information om resursens tillstånd/bestånd.	Det har vi olika tillfällen under åren gjorts provfiskningar i sjön. Resultaten från dessa tycks det dock inte finnas någon större kännedom om. Det är i stället praktisk erfarenhet från privat fiske som kunskapen baserar sig på. Denna kunskap anses ge en tillförlitlig bild av resursen tillstånd.
---	--

Finns inte tillförlitlig information kan inte heller rätt åtgärder sättas in för att främja eller motverka en viss utveckling hos resursen. Informationen kommer i stort sett från den grupp som med regelbundenhet fiskar vattnet och därmed har förstahandserfarenhet om hur fisket är. Mer systematiska undersökningar efter specifik metod har gjorts, men den informationen finns det liten kunskap om.

12. Vilka har tillgång till information om resursen tillstånd och bestånd? Har alla brukare den informationen? Hur sprids informationen bland brukare?	Det är markägare som har tillgång till informationen. Kunskap fås genom eget fiske eller via årsmötet och utskick av mötesprotokoll. För boende i området sker mycket informationsutbyte från person till person. Sportfiskare har ingen information om resursens tillstånd och bestånd.
--	--

Markägare och den som är intresserad av hur resursen mår kan få den informationen. Den som bor i området och tar del i förvaltningen vet vem han ska prata med för att få information. Sportfiskare som köper fiskekort har ingen specifik information om resursens tillstånd.

Förutsättning 3: Förutsägbarhet

14. Är tillgången på resursen någorlunda förutsägbar? Vet man ungefärligen vilka fångster man kan vänta sig? Är variationerna stora, oregelbundna?	Fångsterna anses inte vara förutsägbara, men åsikterna går isär om hur stor variationen brukar vara. Det finns ingen statistik på hur de har förändrats över en längre tidsperiod.
--	--

Att det inte går att förutse hur mycket, och vad för fisk, som fås är ett problem för motivationen till engagemang. I stort vet nyttjarna att de får mer abborre nu än förr, men erfarenheten tyder på att det under vissa perioder har fås mycket mer abborre än under andra

perioder. Även fångsten av ädelfisk har varierat i mängd och storlek på fisken. När ädelfisken hade en mer dominerande ställning i vattnen var fångsterna lättare att förutse.

Förutsättning 4: Storlek

Denna förutsättning är analog med designprincip ett. Inom förvaltningen finns en god kontroll på området och gränserna anses vara väl definierade. Området är inte större än att nyttjarna kan skaffa sig information om tillståndet i dess olika delar.

8. ANALYS OCH SLUTSATS

I detta avslutande kapitel summeras och kommenteras jämförelsen mellan empiri och kriterier för en lyckad förvaltning som presenterades i kapitel sex.

Syftet med detta arbete är att få en bättre bild av hur en gemensam resurs förvaltas, vilka problem som kan uppstå, och hur dessa kan undvikas. Uppsatsen utgår från två huvudsakliga undersökningsfrågor, den första av dem tjänade som grund för att på ett meningsfullt sätt kunna bevara den andra.

1. Vilka är de institutionella arrangemang, både det formella och det informella, som styr fiskeförvaltningen?

Genom de intervjuer som genomförts har respondenterna beskrivit hur resursen förvaltas och nyttjas. Dessa beskrivningar innehåller hänvisningar till både det formella institutionerna i form av regler för nyttjande och förvaltning, men också till informella institutioner i form av normer och beteende som går utanför regelverket. De ”*rules-in-use*” som kan observeras i fiskevårdsområdet är därmed en kombination och både formella och informella institutioner. För att närmare avgöra om dessa ”*rules-in-use*” utgör en grund för en lyckad förvaltning jämför undersökningsfråga två ett antal designprinciper mot fiskevårdsområdets förvaltning.

2. Uppfyller förvaltningen av fiskevårdsområdet Ostroms kriterier för hållbara institutioner?

Innan fråga två besvaras bör förutsättningarna hos resursen sammanfattas. I tabell 8.1 ser vi att kopplingen mellan resursens förutsättningar och nyttjarnas incitament till att delta i förvaltningen inte är optimal, men tillräcklig. De två förutsättningar som kan skada incitamenten kan förbättras genom en fortsatt lyckad förvaltning. Det är därför viktigt att lösa de problem som finns inom förvaltningen, så att inte resursens förutsättningar försämras.

Förutsättningar hos resursen	Ja	Delvis	Nej
1. Resursen hälsa		✓	
2. Indikatorer	✓		
3. Förutsägbarhet			✓
4. Storlek	✓		

Tabell 8.1. Sammanfattning av överstämmelse mellan empiri och resursens förutsättningar.

En framtida lyckad förvaltning ligger i förmågan att skapa ett fungerande institutionellt arrangemang. I tabell 8.2 sammanfattas empirins överstämmelse med designprinciperna.

Designprincip	Ja	Delvis	Nej
1. Klart definierade gränser	✓		
2. Överensstämmelse mellan uttag, nytta och lokala förhållanden			✓
3. Collective-choice arrangemang		✓	
4. Övervakning		✓	
5. Graderade sanktioner			✓
6. Konfliktlösning			✓
7. Rätten att skapa sin egen organisering	✓		
8. Organisering i flera nivåer	✓		

Tabell 8.2. Sammanfattning av överstämmelse mellan empiri och designprinciper.

I Marslidens fiskevårdsområde är inte problemet att det saknas väl utformade regler för hur det gemensamma resurssystemet ska förvaltas. Man har under åren av självförvaltning utvecklat regler för tillträde, begränsningar i redskap och perioder när man får fiska samt organiserat övervakning av systemet. Problemet ligger istället i den legitimitet som dessa regler har. Det har tidigare påpekats och påpekas igen, majoriteten följer och accepterar reglerna, medan vissa individer inte gör det. Det finns också de som följer reglerna men inte tycker de är bra. Incitamenten är små att fortsätta följa reglerna om individen anser dem ha låg legitimitet, och samtidigt ser att andra bryter mot dem. På sikt kan detta leda till att resursen allt mer övergår från gemensamt förvaltat till att betraktas som en öppen resurs.

I tabellen 8.2 visas fiskevårdsområdets överstämmelse med de åtta designprinciperna. Jag anser att tre principer helt uppfylls av fiskevårdsområdet. Att den första som rör resursen gränser är uppfylld är en grundförutsättning för en fungerande förvaltning, den förutsättningen finns alltså. Den förvaltningsform som ett fiskevårdsområde utgör ger det också långtgående lagstadgad rätt att skapa sin egna regler. Att princip sju uppfylls kan man säga är grundförutsättning nummer två för att en lyckad självförvaltning ska komma till stånd. Fiskevårdsområdet har också kontakt med myndigheter, akademiska aktörer och andra fiskevårdsområden. Det finns därmed goda förutsättningar att få stöd i förvaltningen av resursen. Att fiskevårdsområdet uppfyller dessa tre principer ger en bra grund för att bygga upp ett institutionellt arrangemang för en gemensam förvaltning. Men det är i detta svårigheten ligger, och jag ska direkt beskriva vad jag uppfattar som kärnan i fiskevårdsområdets problem.

Inom Marslidens fiskevårdsområdesförening finns det två huvudsakliga grupper. De som är bofasta i Marsliden, och de som äger fastighet där men har sitt permanenta boende någon annanstans i Sverige. Dessa två grupper nyttjar resursen på olika sätt, och anser därmed att resursen bör förvaltas på olika sätt. Det tydligaste exemplet på detta är det tre år långa förbudet mot nätfiske. För de bofasta i Marsliden innebär detta att man hade förbud att med nät fiska för husbehov under tre år. Detta är en viktig fråga, framförallt ur traditions- och rättighetssynpunkt. För den grupp som inte är bofast fanns incitamenten till ett flerårigt nätförbud i möjligheten att få större storlek på fisken, samt öka ädelfiskens andel i vattnet. På årsmötet där detta beslut fattades förlorade gruppen bofasta mot den grupp som endast periodvis nyttjar resursen, om än en demokratisk förlust. Det är detta som motiverar att jag anser att designprincip tre enbart delvis är uppfylld. Rent tekniskt har alla som berörs av reglerna möjlighet att delta i besluten om dessa i demokratisk ordning. Problemet ligger i att de gemensamma besluten påverkar vissa individer mer än andra. Speciellt tydligt var detta i frågan om nätförbudet. Denna regel var negativ för den grupp som påverkades mest av den. Jag lägger ingen värdering i huruvida denna åtgärd på lång sikt var det rationellt rätta beslutet för tillgången på fisk. Men om det fattade beslutet till största del påverkar den grupp som motsatt sig det, hur klokt det än må vara, kommer dess legitimitet vara låg. Då kan lika gärna en extern auktoritet avgöra vad som är mest rationellt.

Vi kommer nu till den andra delen av fiskevårdsområdets kärnproblem, den gäller designprincip två. Det är idag en grupp av de bofasta i Marsliden som sköter den dagliga förvaltningen av området. Möjligheten för övriga fastighetsägare att delta försvåras av de geografiska avstånden. Designprincip två betonar vikten av att nyttjarnas insatser i resursen ska motsvaras av de förmåner de erhåller, om så inte är fallet minskar incitamenten att följa reglerna. Jag anser inte att designprincip två är uppfylld eftersom den grupp som sköter en stor del av den praktiska förvaltningen inte anser att de får tillbaka i motsvarande mängd. Ett exempel på det är önskan att få lägga fler nät än den tillåtna gränsen. Precis som under designprincip tre lägger jag ingen värdering i huruvida det är rationella och för resursen bra regler som skapats. Men det går att konstatera att regler bryts eftersom det finns ett missnöje med att balansen mellan kostnader, i form av tid och arbetsinsats, och de förmåner som fås ut av detta arbete.

Det är alltså problemen med designprincip två och tre som enligt mig utgör kärnan i problemet. Övriga designprinciper förstärker detta problem. Princip fyra anser jag vara delvis uppfylld. Området övervakas förvisso av personer inom förvaltningen, men övervakningen är selektiv eftersom det inte finns någon vilja att kontrollera andra än sportfiskare. Eftersom

dessas enbart får fiska med handredskap påverkar de inte resursens bestånd i någon större omfattning. Vad som kan påverka resursen är hur fiskerättsägare brukar sina näträttigheter. Men dessa kontrolleras inte och därmed minskar incitamenten ytterligare att följa reglerna. Det finns inte heller några graderade sanktioner enligt designprincip fem, vilket gör det svårt att komma tillrätta med dem som bryter mot reglerna. Slutligen kan det konstateras att det inte finns något bra sätt att hantera konflikter. Av tidigare nämnda geografiska skäl finns inte alla berörda samlade under större delen av året. Konflikter kan därmed bestå eller inte bli helt utredda. Förekomsten av insändare som debattforum är ganska symptomatiskt för avsaknaden av en plattform för *dialog*.

Principen med gemensam förvaltning är att de som berörs av en resurs ska ha möjlighet att skapa sina egna regler, anpassade efter lokala förhållanden, och därmed ges incitament att reglera resursen till en hållbar utveckling. Om inte reglerna är anpassade efter nyttjarnas preferenser och behov av återbäring kommer det saknas incitament att följa dem. Då kan inte heller reglerna anses vara skapade för resursens bästa. Vi kan av denna fallstudie lära oss att det viktigaste är att det institutionella arrangemanget accepteras av nyttjarna. Frågan om reglernas långsiktiga rationalitet är sekundär, syftet är att man inom den gemensamma förvaltning ska kunna utvärdera och förändra regler efter vad som inte fungerar och med hänsyn till omgivningens förändrade förhållanden. Det sista är viktigt för det aktuella fiskevårdsområdet vars resurs påverkas av en genomsnittlig temperaturhöjning i vattnet. Att kunna anpassa sig till nya förhållanden, dvs. ha en adaptiv förvaltning, är viktigt. Med förändrade förhållanden i naturresursen ökar och minskar olika arters utbredning. För en fortsatt lyckad förvaltning bör även skötseln av resursen följa denna utveckling.

Jag avslutar uppsatsen som jag började den, med ett citat. Uppsatsen sammanfattas bra när respondenten svarar på frågan om det finns något att tillägga som är relevant för just detta fiskevårdsområde.

Det är väl det operativa som är ett problem, att utföra saker och ting. Om vi tar beslut att göra saker och ting så faller det ofta på att få dem verkställda, eftersom så många inte är på plats. Det är ju ett par tre stycken som gör nästan allt. Och det gnälls ju mycket från turister när de inte får någon fisk, och då tappar man ju sugen lite. Man kanske måste få upp statusen på abborren, det är ju en ny infallsvinkel man kanske skulle ta till sig. Men då måste man ju få upp storlek på den. Och då är ju problemet att man bara får en fisk eftersom den tar över allt. Öringen har nog växt till sig, men Rödningen går ju mot djupet.. Det vore ju synd om man inte kunde förvalta den så det finns fiske i framtiden.

LITTERATURLISTA

Tryckta källor

- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB
- Buck, S. (1998). *The Global Commons – An Introduction*. London: Earthscan Publications Ltd
- Dietz, T., Dolsak, N., Ostrom, E., Stern, P., Stonich, S. & Elke, U. (2002). *The Drama of the Commons*. Washington DC: National Academy Press
- Dyhre, G. & Edlund, L. (1982). *Fiskevårdområde – Bildande och förvaltning*. Stockholm: P A Nordstedt & Söners förlag
- Feeny, D., Berkes, F., McCay, B.J. & Acheson, J.M. (1990). The Tragedy of The Commons: Twenty-Two Years Later. *Human Ecology*. Vol. 18, No. 1, s. 1-19 1990
- Hanna, S.H., Folke, C. & Mäler, K. (Eds). (1996). *Rights to Nature. Ecological, Economic, Cultural, and Political Principles of Institutions for the Enviroment*. Washinton, D.C: Island Press
- Hardin, G. (1968). *The Tragedy of Commons*. Sience 162
- Moberg, E. (1994). *Offentliga beslut – En introduktion till den ekonomiska teoribildningen inom statsvetenskapen*. Kungsbacka: Mobergs Publikationer AB
- North, D.C (1990). *Institutionerna, tillväxten och välståndet*. Cambridge University Press: Cambridge
- Olson, M. (1965). *The Logic of Collective Action – Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge: Harvard University Press
- Ostrom, E. (2005). *Understanding institutional diversity*. Princeton: Princeton University Press
- Ostrom, E. (2000). *Private and Common Property Rights* (International Association for the Study of the Commons)
- Ostrom, E., Gardner, R., & Walker, J. (1994) *Rules, Games, and Common-Pool Resources*. United States of America: University of Michigan
- Ostrom, E. (1993). *Beijer Discussion Papers No. 39 - The evolution of Norms, Rules, and Rights*. Stockholm: Beijer International Institute of Ecological Economics
- Ostrom, E. (1992). *Crafting institutions for Self-Governing Irrigation Systems*. Cambridge: Cambridge University Press

Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons – The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press

Rova, C. (2004). *Flipping the Pyramid. Lessons from Converting Top-down Management of Bleak-roe Fishing*. Luleå: Luleå University of Technology

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2000). *Research Methods for Business Students*. London: Person Education Limited

Yin, R.K. (1994). *Case Study Research. Design and Method*. Thousand Oaks: Sage Publications

[SFS] Svensk Författningssamling, (1981:533). Lag om fiskevårdsområde

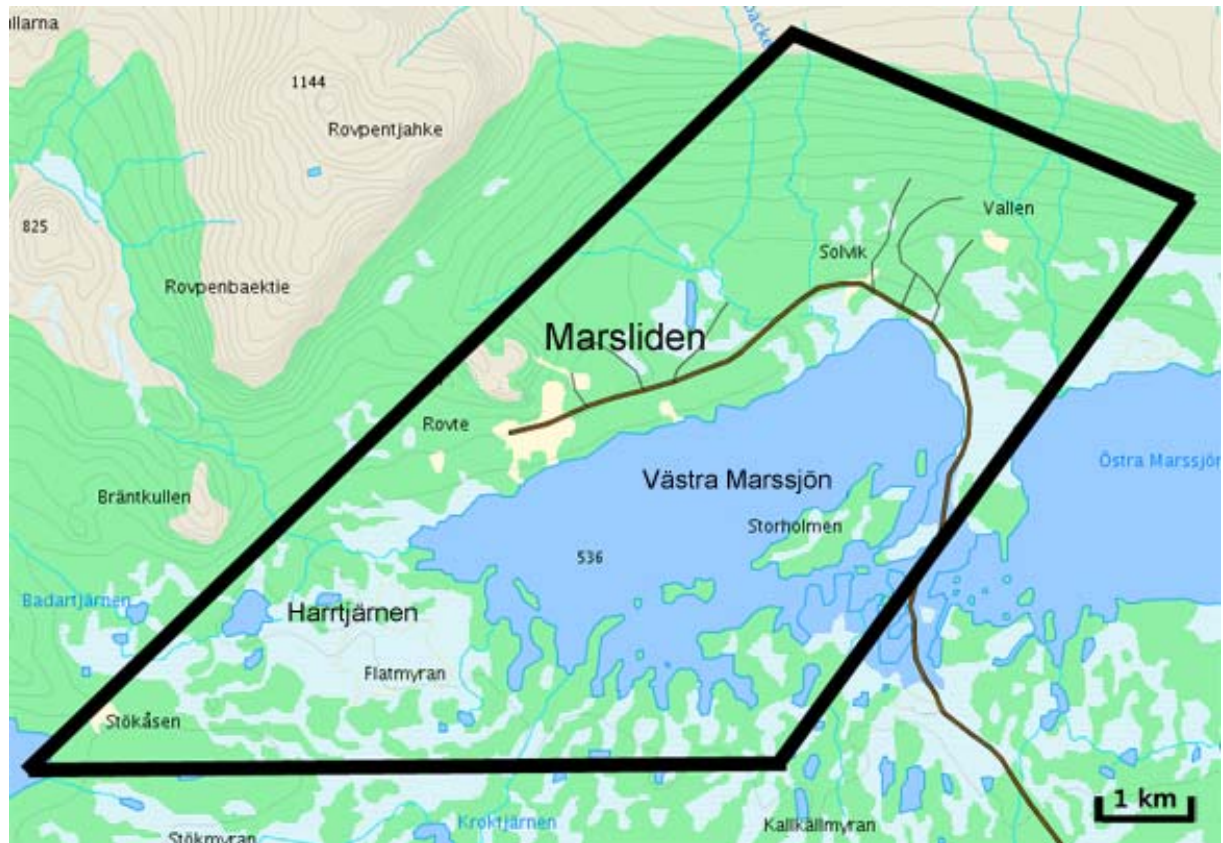
Intervjuer

På grund av utlovad anonymitet presenteras enbart tidpunkt för intervjuerna.

Intervju nr. 1	27-11-2006
Intervju nr. 2	27-11-2006
Intervju nr. 3	28-11-2006
Intervju nr. 4	28-11-2006
Intervju nr. 5	28-11-2006
Telefonintervju nr. 1	7-12-2006
Telefonintervju nr. 2	12-12-2006
Telefonintervju nr. 3	13-12-2006

APPENDIX 1

KARTA ÖVER MARSLIDENS FISKEVÅRDSOMRÅDE

APPENDIX 2

INTERVJUFRÅGOR

Bakgrundsinformation

1. Namn?
2. Ålder?
3. Bor du inom Fiskevårdsområdet? Inflyttad?
4. Har du deltagit i liknande förvaltningsprojekt tidigare? Har du tidigare erfarenhet av arbete inom ideell verksamhet? (Rörelser, politiska partier etc.)
5. På vilket sätt använder du resursen?
6. Vad förväntar du dig för resultat av ditt engagemang, på kort respektive lång sikt? Tror du att dina möjligheter att nyttja resursen kommer att påverkas, på kort respektive lång sikt, hur?
7. Är du någons representant i Fiskevårdsområdet, dvs. representerar du någon speciell organisation, eller några speciella intressen?
Om Resursen
8. Vilken/vilka resurser förvaltar ni? Finns det tydliga gränser som anger vilken resurs som ska förvaltas? ”Krockar” er verksamhet med förvaltningen av någon annan resurs?
9. Kan ni inom ramen för Fiskevårdsområdet påverka tillgången och kvalitén på resursen? Eller är resursen starkt påverkad av externa faktorer?
10. Hur skulle du beskriva resursens tillstånd, dvs. hur mår resursen?
11. Hur får du kunskap om resursens tillstånd? (Mätmetoder, systematiska observationer eller ”går man på känn”) Vem/vilka tillhandahåller denna information? Har du tillgång till tillförlitlig information om resursens tillstånd och bestånd (kvantiteter, hälsa etc.) ?
12. Vilka har tillgång till information om resursen tillstånd och bestånd? Har alla brukare den informationen? Hur sprids informationen bland brukare?
13. Finns det en gemensam bild av resursens bestånd och tillstånd bland dem som deltar i förvaltningen? Eller har ni olika bilder av hur resursen mår?
14. Är tillgången på resursen någorlunda förutsägbar? Vet man ungefärligen vilka fångster man kan vänta sig? Är variationerna stora, oregelbundna?

Om förvaltningen

15. Om deltagande.
 - a) Finns det regler för vem som har rätt att delta i förvaltningen, vad säger dessa och hur fungerar de i praktiken?
 - b) Är några aktörer mer inflytelserika än andra, i så fall vilka?
 - c) Deltar de som brukar resursen i förvaltningen av densamma, eller finns det några grupper av brukare som står utanför?
16. Vad är målet för Fiskevårdsområdet? Hur har detta tagits fram? Vem var med och fattade det beslutet?
17. Finns det någon förvaltningsplan för Fiskevårdsområdet?
 - a) Hur har denna tagits fram?
 - b) Vem deltog i processen?
 - c) Är planen ett levande dokument, dvs. används den och förändras den kontinuerligt? Om inte, varför inte?
18. Finns det regler som anger vem som har rätt, och vem som inte har rätt, att fiska i Fiskevårdsområdet? ?

- a) Hur har dessa regler utformats?
- b) Är dessa regler tydliga?
- c) Vad säger reglerna och hur fungerar det i praktiken?

19. Finns det regler som säger när och hur man får fiska, dvs. under vilka perioder, med vilka redskap och vilka kvantiteter?

- a) Vad säger reglerna och hur fungerar det i praktiken?
- b) Hur har dessa regler utformats?
- c) Vem deltar i denna process?
- d) Vilka beslutskriterier används?
- e) Spelade information om resursens bestånd och tillstånd någon roll?

20. Utformas nyttjande reglerna efter hur resursen mår?

- a) Ändras reglerna till följd av förändringar i resursen? Ja/Nej, ibland, ge exempel.
- b) Inslag av lärande?

21. Tror du att Fiskevårdsområdets regler påverkar resursens tillstånd och bestånd?

22. Är reglerna för vad som är en överträdelse väl definierade? Finns det regler som säger vad händer om man bryter mot Fiskevårdsområdets regler? Om ja, vilka? Finns det graderade sanktionsmöjligheter? Vad säger stadgarna och hur fungerar det i praktiken?

23. Hur kontrolleras och övervakas reglerna inom Fiskevårdsområdet? Vem deltar i denna process? Vad säger stadgarna och hur fungerar det i praktiken?

24. Tror du att reglerna efterlevs? Finns det någon skillnad mellan reglerna och "vad man faktiskt gör"? Ge exempel!

25. Vad händer när ni som förvaltar tycker olika? Ge gärna exempel! Hur hanteras konflikter? Finns det en "tågordning" i dessa fall? Vad säger reglerna och hur fungerar det i praktiken?

Om egna kontakter

26. Vilka personer brukar du regelbundet prata med om frågor som gäller Fiskevårdsområdets regler och rutiner?

27. Vilka personer brukar du regelbundet prata med om frågor som gäller fiskebeståndet och det ekologiska systemets tillstånd?

Om relationen till andra aktörer

28. Ger regelverket/lagen för Fiskevårdsområden de rätta förutsättningarna för att förvalta fisken på ett bra sätt? Har ni tillgång till nödvändiga resurser, pengar, kunskap, kontakter etc, för att förvalta fisken på ett bra sätt? Om inte, varför inte?

29. Vilken relation har Fiskevårdsområdet till länsstyrelsen och andra statliga aktörer? Kommunen? Förståelse? Har den relationen förändrats över tid?

30. Vilken relation har Fiskevårdsområdet till akademiska aktörer, i form av biologer och andra? Förståelse? Har relationen förändrats över tid?

31. Andra viktiga aktörer?